

Upravljanje ilegalnim migracijama i nacionalna sigurnost- komparativna analiza javnih politika Švedske i Poljske

Vounasis, Despina

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:322526>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-26**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

Despina Vounasis

UPRAVLJANJE ILEGALNIM MIGRACIJAMA I NACIONALNA
SIGURNOST - KOMPARATIVNA ANALIZA JAVNIH POLITIKA
ŠVEDSKE I POLJSKE

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2024.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

UPRAVLJANJE ILEGALNIM MIGRACIJAMA I NACIONALNA
SIGURNOST - KOMPARATIVNA ANALIZA JAVNIH POLITIKA
ŠVEDSKE I POLJSKE

DIPLOMSKI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Krešimir Petković

Studentica: Despina Vounasis

Zagreb,
rujan, 2024.

Izjavljujem da sam diplomski rad upravljanje ilegalnim migracijama i nacionalna sigurnost - komparativna analiza javnih politika Švedske i Poljske, koji sam predala na ocjenu mentoru prof. dr. sc. Krešimiru Petkoviću, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS-bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Ilegalne imigracije.....	2
2.1. Definicija ilegalnih migracija i nacionalne sigurnosti	2
2.2. Teorijski pristupi o upravljanja migracijama u kontekstu nacionalne sigurnosti	3
2.3. Javne politike prema imigraciji.....	6
3. Imigracijska politika Europske unije	9
3.1. Utjecaj imigracijskih politika Europske unije na nacionalne strategije	14
4. Švedska: strategije upravljanja ilegalnim migracijama	15
4.1. Povijest švedskih politika prema ilegalnim imigracijama	15
4.2. Trenutačne politike i mjere	17
4.3. Utjecaj politika EU na politike Švedske	20
4.4. Utjecaj imigracija na nacionalnu sigurnost Švedske	21
5. Poljska: strategije upravljanja ilegalnim migracijama	24
5.1. Povijest poljskih politika prema ilegalnim imigracijama.....	24
5.2. Trenutačne politike i mjere	25
5.3. Utjecaj politika EU na politike Poljske	28
5.4. Utjecaj imigracija na nacionalnu sigurnost Poljske	30
6. Institucionalni pristupi i učinci migracijskih politika.....	33
7. Zaključak.....	37
Literatura	41

1. Uvod

Ovaj diplomski rad bavi se upravljanjem ilegalnim migracijama i nacionalnom sigurnošću, s posebnim fokusom na komparativnu analizu javnih politika Švedske i Poljske. Ilegalne migracije predstavljaju jedno od najvažnijih političkih i društvenih pitanja u suvremenoj Europi, a nacionalna sigurnost je sve češće u središtu rasprava o upravljanju migracijama. U kontekstu globalizacije i povećanih migracijskih tokova, mnoge europske zemlje suočavaju se s izazovima povezanim s kontrolom granica, integracijom migranata i održavanjem nacionalne sigurnosti. Povijesno gledano, migracije su oduvijek bile sastavni dio europskog kontinenta, ali suvremeni izazovi zahtijevaju nove pristupe i strategije. Migrantska kriza 2015. godine značajno je utjecala na politike migracija u Europi, dovodeći do različitih reakcija država članica Europske unije. Dok je Švedska poznata po svojoj liberalnoj politici prema migrantima, Poljska se istaknula svojim restriktivnim pristupom i naglaskom na sigurnosnim aspektima. Ove dvije zemlje predstavljaju dva suprotna pristupa unutar EU-a, što ih čini zanimljivim primjerima za komparativnu analizu.

Cilj istraživanja je analizirati i usporediti javne politike Švedske i Poljske prema ilegalnim migracijama te istražiti kako su ove politike utjecale na nacionalnu sigurnost u svakoj zemlji. Istraživanje također nastoji utvrditi koji su čimbenici oblikovali različite pristupe ovih zemalja prema migracijama i sigurnosti. Metodologija ovog rada temelji se na komparativnoj analizi javnih politika, uz korištenje sekundarnih izvora, uključujući relevantnu znanstvenu literaturu te zakonske i političke vijesti iz Švedske i Poljske. Rad također analizira statističke podatke o ilegalnim migracijama, sigurnosnim incidentima i društvenoj integraciji migranata, kako bi se pružio sveobuhvatan uvid u temu.

Teza ovog rada jest da su različiti povijesni, politički i društveni konteksti oblikovali divergentne pristupe Švedske i Poljske prema ilegalnim migracijama, što je rezultiralo različitim posljedicama za nacionalnu sigurnost u ovim zemljama, pri čemu je poljski naglasak na kontroli i očuvanju nacionalne sigurnosti dao efikasnije rezultate u zaštiti državnog suvereniteta i društvene stabilnosti. Švedska, sa svojim fokusom na integraciju i ljudska prava, suočava se s izazovima povezanim s održavanjem socijalne kohezije i sigurnosti, dok Poljska, sa svojim naglaskom na strogoj kontroli granica i deportaciji, pokušava smanjiti sigurnosne rizike, ali se suočava s izazovima na graničnim prijelazima. Motiv za pisanje ovog rada proizlazi iz potrebe za boljim

razumijevanjem kako različite javne politike mogu utjecati na nacionalnu sigurnost te kako se zemlje mogu suočiti s izazovima ilegalnih migracija u globaliziranom svijetu. Usporedba Švedske i Poljske pruža vrijedne uvide u učinkovite strategije za upravljanje migracijama, kao i u moguće rizike i posljedice različitih pristupa.

2. Ilegalne imigracije

2.1. Definicija ilegalnih migracija i nacionalne sigurnosti

Ilegalne migracije često se definiraju u literaturi kao premještanje ljudi preko granica država bez poštivanja zakonskih odredbi i propisa koji reguliraju prelazak granice i boravak u određenoj zemlji. Ova definicija, iako široko prihvaćena, varira u specifičnostima ovisno o nacionalnom kontekstu i pravnom okviru pojedinih država. Ilegalne migracije obuhvaćaju različite forme, uključujući ilegalne ulaske, zloupotrebu viza i prekoračenje dozvoljenog boravka, što sve doprinosi kompleksnosti ovog fenomena (Dauvergne, 2008: 11). Međutim, kako neki autori ističu, „ilegalna imigracija kao analitička kategorija je donekle neobična jer je u konačnici epifenomen migracijske i politike državljanstva. Ili, kako mnogi promatrači tvrde, ilegalna imigracija je proizvedena. Ne može postojati ilegalna imigracija bez imigracijske politike, te se definicija onih koji se smatraju 'ilegalnima', 'neregularnima', 'bez dokumenata' ili 'nedokumentiranima' mijenja s prirodom imigracijske politike” (Samers, 2004: 28). Ova perspektiva naglašava da je ilegalna imigracija neodvojivo povezana s politikama legalne migracije i državljanstva te se njezina priroda i obuhvat mijenjaju u skladu s promjenama tih politika država. „Svako proširenje zakona koji reguliraju migracije povećava ilegalne migracije kroz definiranje sve većih kategorija koje su izvan zakona. Osim toga, države su pojačale provođenje migracijskih zakona. To također povećava broj ilegalnih migranata kroz primjenu tehnologija nadzora” (Dauvergne, 2008: 15).

Ono što iz toga proizlazi je da se ilegalne migracije ne mogu razumjeti samo kroz objektivne kriterije prelaska granica ili povrede zakonskih odredbi. One su također konstrukcija određenih pravnih i političkih sustava koji definiraju što je legalno, a što ilegalno u kontekstu migracija. Na primjer, promjena zakona o imigraciji u jednoj zemlji može povećati ili smanjiti broj ljudi koji se

smatraju ilegalnim migrantima, ne zbog promjena u samim migracijskim tokovima, već zbog redefiniranja pravnog okvira koji te tokove regulira. Ovaj pristup također ukazuje na to da su ilegalne migracije i pravne, odnosno kaznene politike koje ih prate, izravno povezane s širim društvenim i političkim ciljevima država. Kaznena politika prema migrantima, uključujući kriminalizaciju ilegalnog ulaska, pritvaranje i deportaciju, nije samo refleksija želje za održavanjem zakonskog poretka, već i instrument za upravljanje demografijom, ekonomijom i socijalnom stabilnošću unutar zemlje. Takva kaznena politika može biti usmjerena na odvracanje ilegalnih migranata.

U kontekstu nacionalne sigurnosti, ilegalne migracije se često promatraju kroz prizmu rizika i prijetnji, što dovodi do sekuritizacije migracija – procesa u kojem migracije postaju pitanje sigurnosti, a ne samo socijalne ili ekonomske politike. „Sekuritizacija migracija obično uključuje četiri različite osi: socioekonomsku, zbog nezaposlenosti, porasta neformalne ekonomije, krize socijalne države i propadanja urbanog okoliša; sigurnosnu, koja se odnosi na gubitak kontrole nad narativom koji povezuje suverenitet, granice te unutarnju i vanjsku sigurnost; identitarnu, gdje se migranti smatraju prijetnjom nacionalnom identitetu i demografskom ravnoteži društava domaćina; i političku, kao rezultat antiimigrantskih, rasističkih i ksenofobičnih diskursa“ (Estevens, 2018: 4). Sekuritizacija opravdava upotrebu kaznenih mjera kao odgovor na ilegalne migracije, što može uključivati stroge granične kontrole, deportacije pa čak i militarizaciju granica.. Nacionalna sigurnost tradicionalno se shvaća kao zaštita teritorijalnog integriteta i političke nezavisnosti države od vanjskih i unutrašnjih prijetnji. Međutim, s obzirom na suvremene globalne izazove, ovaj koncept se proširio i uključuje ekonomske, društvene i ekološke aspekte. Stoga, budući da migracije mogu utjecati na različita područja poput suvereniteta države, ravnoteže moći među državama i prirode sukoba u međunarodnom sustavu, jasno je da nacionalna sigurnost može biti značajno pogođena ovim fenomenom.

2.2. Teorijski pristupi o upravljanja migracijama u kontekstu nacionalne sigurnosti

Realistički pristup dominira u mnogim diskusijama o ilegalnim migracijama i nacionalnoj sigurnosti, fokusirajući se na suverenitet države i kontrolu granica kao osnovne mehanizme zaštite. Prema ovom pristupu, državne institucije imaju ključnu ulogu u osiguranju da migracijski tokovi

ne ugroze političku stabilnost, ekonomski razvoj i unutrašnju sigurnost. Ovaj pristup „brani stav da država ima najveći autoritet da samostalno donosi političke odluke kako bi postigla nacionalne interese zemlje. Međunarodni pritisak za jamčenje zaštite ljudskih prava postaje prihvatljiv samo ako je prethodno osigurana sigurnost države” (Nengsi, Maksum, 2020: 48). U okviru ovog pristupa, država se promatra kao monolitan donositelj odluka, s vlastitom jurisdikcijom nad svim pitanjima migracija. Sve odluke o migracijama sustavno provodi državna birokracija, od nacionalne do regionalne razine, osiguravajući da suverene odluke ostaju u okviru državne kontrole.

Nasuprot realističkom pristupu, liberalni teorijski okviri naglašavaju važnost zaštite ljudskih prava i promoviranje socijalne integracije migranata. Prema ovom pristupu, državne politike usmjerene na inkluzivnost i zaštitu prava migranata mogu doprinijeti smanjenju tenzija i sprječavanju radikalizacije, čime se indirektno jača nacionalna sigurnost. Ovaj pristup migracijama također se oslanja na „postizanje nacionalnog interesa koje uvelike ovisi o otvaranju i proširenju građanskih sloboda lokalnih stanovnika i migrantskih skupina” (Nengsi, Maksum, 2020: 48). Međunarodna mobilnost se, prema ovom gledištu, smatra općim fenomenom koji sam po sebi ne predstavlja značajnu sigurnosnu prijetnju, već može doprinijeti razvoju javnog i privatnog sektora. Da bi to bilo moguće, migranti moraju dobiti jamstva zaštite od strane države, kao što je to bio slučaj u Ujedinjenom Kraljevstvu nakon Drugog svjetskog rata (Nengsi, Maksum, 2020). Ključnu ulogu u ovom procesu imaju građanske skupine i organizacije civilnog društva, koje utječu na donositelje odluka i nadziru provedbu migracijskih politika. Upravljanje migracijama, prema ovom pristupu, mora prioritizirati „principe transparentnosti i jednakosti, uz poštivanje međunarodnih normi” (Nengsi, Maksum, 2020: 48). Unatoč tome, Dauvergne navodi kako norme o ljudskim pravima i skupine za borbu za ljudskih prava nisu mnogo pomogle ilegalnim migrantima iz dva razloga. Prvo, zbog snage zakona, gdje zakoni ograničavaju pristup najviše marginaliziranih osoba pravnoj zaštiti (Dauvergne, 2008: 21). Drugo, čak i kada se prava osiguraju, nemoć zakona znači da to često ne dovodi do značajnih promjena u njihovim okolnostima (Dauvergne, 2008: 21).

Također, teorija svjetskog sistema i globalni pristupi pružaju širi okvir za razumijevanje ilegalnih migracija kao globalnog fenomena koji je ukorijenjen u nejednakostima između različitih dijelova svijeta. Ove teorije naglašavaju ulogu globalizacije, ekonomskih dispariteta i međunarodnih politika u oblikovanju migracijskih tokova te promatraju ilegalne migracije kao neizbježan rezultat

globalnih strukturnih faktora. Kako bi se bolje razumjeli ovi fenomeni, važno je uzeti u obzir da „globalna ograničenja prisiljavaju države da prihvate neželjenu imigraciju“ (Joppke, 1998: 268). Saskia Sassen identificira dva ključna vanjska ograničenja na suverenitet države: „ekonomsku globalizaciju i uspon međunarodnog režima ljudskih prava” (Joppke, 1998: 268). Prodor multinacionalnih korporacija u periferne zemlje stvorio je mobilnu radnu snagu koja traži ulazak u centralne zemlje svjetskog sustava, dok „sekundarno tržište rada u zemljama primateljima pruža snažan privlačan faktor za imigrante” (Joppke, 1998: 268). Sassen također naglašava da „međunarodni režim ljudskih prava štiti migrante neovisno o njihovoj nacionalnosti, čime se ograničava diskrecija država prema strancima i devalvira nacionalno državljanstvo” (Joppke, 1998: 269).

Ova dinamika sugerira da se temelj državne legitimnosti promijenio „od isključivog naglaska na suverenitet naroda i pravo na samoodređenje... do prava pojedinaca bez obzira na nacionalnost” (Joppke, 1998: 269). Ekonomska i politička globalizacija zajedno „smanjuju autonomiju države u kreiranju imigracijske politike”, unatoč naporima država da ponovo nacionaliziraju ovo područje politike pod znakom populističkog restrikcionizma (Joppke, 1998: 269). Kroz ovaj okvir postaje jasno da zapadne države, iako pokušavaju kontrolirati i obuzdati međunarodne migracije, same doprinose stvaranju uvjeta koji potiču ove migracijske tokove. Globalizacija i međunarodne norme stvaraju pritiske na države koje im otežavaju provođenje restriktivnih migracijskih politika, što dovodi do situacije u kojoj se suverenitet država suočava s unutarnjim, a ne samo vanjskim, izazovima.

Konzervativna perspektiva, skeptična prema globalizaciji i nekontroliranim migracijskim tokovima, predstavlja snažan kontrast dominantnim liberalnim i globalističkim teorijama. Ovaj pristup naglašava važnost očuvanja nacionalnog identiteta, kulturne kohezije i ekonomske stabilnosti te izražava zabrinutost da nekontrolirane migracije mogu narušiti društvenu ravnotežu i oslabiti suverenitet države. Konzervativna teorija ističe da je ključna odgovornost države zaštita svojih granica i građana. Globalizacija i međunarodne norme, poput onih koje se odnose na ljudska prava, u ovom kontekstu, percipiraju se kao potencijalne prijetnje sposobnosti države da održava unutarnju stabilnost i kontrolira migracijske procese. Ova konzervativna zabrinutost posebno dolazi do izražaja kada se uzme u obzir da je „pod hegemonijom Sjedinjenih Američkih Država, liberalizam postao dominantan zapadni idiom u poslijeratnom razdoblju, ukazujući na poštivanje

univerzalnih ljudskih prava i vladavine prava. Istovremeno, nacionalistička semantika je delegitimirana zbog svojih rasističkih aberacija pod nacizmom“ (Joppke, 1998: 293). U tom kontekstu, konzervativni pristup kritički se osvrće na globalne strukture koje, prema njihovom mišljenju, ugrožavaju državnu suverenost i sposobnost donošenja odluka koje su u najboljem interesu građana.

Dok liberalni i globalistički pristupi vide migracije kao priliku za ekonomski i društveni napredak, konzervativni pristup prepoznaje rizike koji dolaze s mogućom destabilizacijom i gubitkom nacionalnog identiteta. Ovaj skepticizam prema globalizaciji temelji se na uvjerenju da, iako međunarodne migracije mogu biti potaknute globalnim nejednakostima, njihove posljedice u zemljama primateljima mogu biti društveno i ekonomski izazovne. Skepticizam prema globalizaciji, kako je izražen u konzervativnom stavu, opravdan je jer prepoznaje složenost i dvosjekli mač međunarodnih migracija. Dok migracije mogu biti potaknute globalnim nejednakostima, iako se priznaje da one mogu pružiti prilike migrantima i ekonomsku korist zemljama primateljima, također se uviđa da njihove posljedice mogu biti duboko izazovne za društvenu koheziju i ekonomsku stabilnost u tim zemljama.

2.3. Javne politike prema imigraciji

Javne politike prema imigraciji sastoje se od širokog spektra pravnih, administrativnih i institucionalnih mjera koje države koriste za upravljanje migracijskim tokovima. Ove politike obuhvaćaju zakone o ulasku i boravku stranaca, azilantske postupke, integracijske programe i mjere deportacije. U različitim nacionalnim kontekstima, pravni okviri i institucionalni aranžmani se razlikuju, odražavajući specifične političke, ekonomske i kulturne karakteristike svake zemlje. U tom kontekstu, važno je primijetiti da se „zakoni o migracijama učvršćuju. Još donedavno, zakoni o migracijama u prosperitetnim zapadnim državama prvenstveno su funkcionirali kao sита kroz koja su se mogle pretočiti promjenjive hirovitosti nacionalne politike i brzo pretvoriti u zakon. Zakoni o migracijama obično su bili obilježeni visokim stupnjem diskrecije, sukobljenim ciljevima i izravnom političkom kontrolom nad ključnim elementima poput kvota” (Dauvergne, 2008: 7).

Inherentna fleksibilnost zakona o migracijama učinila ih je „idealnom granicom za naciju zbog njihove sposobnosti da zadrže fiksni i zakonit izgled, dok su ujedno bili beskonačno prilagodljivi. Oni su pružali i privid granice i prikladnu odsutnost čvrstoće, poput otapanja i ponovnog

zamrzavanja ledenih ploča” (Dauvergne, 2008: 7). Međutim, „to se sada mijenja. Zakoni o migracijama sada sve više odražava načela vladavine prava” (Dauvergne, 2008: 8). Ova promjena u zakonskom okviru ima značajne implikacije za razumijevanje kako globalizacijske sile oblikuju migracijske politike i granice, što dodatno naglašava važnost ovih zakona kao „vitalnog političkog značaja” u suvremenim diskursima o imigraciji i nacionalnoj sigurnosti (Dauvergne, 2008: 8). Kroz ovu perspektivu, moguće je vidjeti kako „trenutno popularna strategija izgradnje većih ograda doslovno koristi moć za izgradnju prava” te kako se migracijski zakoni koriste za oblikovanje i kontrolu migracijskih tokova na način koji ističe „ogromnu i proizvoljnu privilegiju rođenja u prosperitetnoj državi” (Dauvergne, 2008: 8).

Nadalje, integracija migranata, posebno onih koji dolaze ilegalnim putem, predstavlja izazov za mnoge države. Integracijske politike su usmjerene na omogućavanje pristupa obrazovanju, tržištu rada, zdravstvenim uslugama, i drugim aspektima društvenog života. Efikasnost ovih politika značajno utječe na sposobnost migranata da se uključe u društvo i na taj način doprinesu smanjenju potencijalnih sigurnosnih prijetnji. Međutim, „nestanak poslova za niskokvalificirane radnike i transformacija industrijskih društava u društva usluga i informacija koja ovise o visoko kvalificiranom osoblju drastično su promijenili tržišta rada“ (Albrecht, 2002: 9). To je posebno utjecalo na integraciju migranata, jer se tradicionalni mehanizmi socijalne integracije, koji su se uvijek temeljili na radu i zapošljavanju, sada suočavaju s izazovima u kontekstu nove ekonomije.

Sive ekonomije i crna tržišta, posebno u metropolitanskim područjima, nude nesigurne mogućnosti zaposlenja za novopridošle imigrante, što ne samo da otežava njihovu integraciju, već i povećava rizike za društvenu i nacionalnu sigurnost (Albrecht, 2002). „Ako imigranti nisu integrirani u zajednice domaćina, posebno ako dolaze iz potpuno drugačijeg kulturnog okruženja, potencijalni rizik od vjerskih i etničkih sukoba može biti veći“ (Estevens, 2018: 4). Navedene ilegalne aktivnosti omogućavaju formiranje paralelnih struktura unutar društva, što direktno ugrožava nacionalnu sigurnost destabilizacijom društvenog poretka i otežavanjem državnog nadzora nad sigurnosnim prijetnjama.

S druge strane, s obzirom na to da stroge kontrole često dovode do razvoja sofisticiranih mreža krijumčarenja ljudi, problem ilegalne imigracije postaje sve složeniji. „Procjenjuje se da danas 60-90% ilegalnih imigranata ima podršku organiziranih skupina pri putovanju u Europu i prelasku europskih granica“ (Albrecht, 2002: 3). Kontrola ilegalne imigracije postaje pokušaj razlikovanja

između „istinski politički motiviranih izbjeglica i običnih ekonomskih migranata te odvajanja onih koji predstavljaju prijetnju redu, stabilnosti i miru u društvu od onih koji su poželjni zbog svojih profesionalnih i tehnoloških vještina" (Albrecht, 2002: 4). Međutim, iako je očito da bi prosperitetne države željele imati potpunu kontrolu nad onima koji prelaze njihove granice, jednako je očito da to nije moguće. „Ili, barem, da države (posebno demokratske kapitalističke) nisu spremne preuzeti kompromise (uglavnom ekonomske) koji bi bili potrebni da se ovaj cilj postigne“ (Dauvergne, 2008: 17).

Nadalje, deportacija i readmisija su ključne komponente politika koje se odnose na upravljanje ilegalnim migracijama. Deportacija se često koristi kao krajnja mjera za uklanjanje pojedinaca koji su ilegalno ušli ili borave u zemlji. „U kontekstu Europske unije, readmisijski sporazumi postali su jedan od glavnih alata politike 'povratka' ilegalnih migranata i odbijenih tražitelja azila“ (da Rosa Jorge, 2021: 52). Kroz Schengenski sporazum, „pravila su dodatno pojačana implementacijom programa stalnog prikupljanja i analize informacija o migracijama te pozivom na mjere za kontrolu krijumčarenja i trgovine ljudima" (Albrecht, 2002: 10-11). Ove mjere uključuju „stroge kontrole vanjskih granica Schengenskog prostora, sustavnu razmjenu informacija između zemalja članica, strogu provedbu deportacija te sankcioniranje prijevoznika koji prevoze imigrante bez ispravnih dokumenata i viza“ (Albrecht, 2002: 11).

3. Imigracijska politika Europske unije

Imigracijska politika Europske unije razvijala se kroz nekoliko desetljeća, s ciljem uspostavljanja zajedničkog okvira koji će omogućiti koordinirano upravljanje migracijama, sigurnost granica i integraciju migranata unutar država članica. Ovaj proces bio je dugotrajan i često obilježen političkim napetostima među državama članicama, posebno u odnosu na pitanje suvereniteta i nacionalnih interesa u kontekstu nadnacionalne regulacije. U ovom kontekstu, europske zemlje, suočene sa stalnim migracijskim pritiscima, posebno tijekom kasnog 20. stoljeća, postaju sve više ujedinjene u svojim naporima da kreiraju zajedničke politike. Jedan od ključnih trenutaka u razvoju EU imigracijske politike dogodio se potpisivanjem Schengenskog sporazuma 1985. godine, kojim je omogućeno ukidanje unutarnjih granica među državama članicama i uspostavljanje Schengenskog prostora. Ovaj sporazum simbolizirao je početak nove ere u kojoj se slobodno kretanje unutar EU postavilo kao jedno od temeljnih prava građana Unije. Međutim, Schengenski sporazum također je postavio temelje za uspostavljanje strogih kontrola na vanjskim granicama EU, čime su države članice preuzele odgovornost za zaštitu Unije od ilegalnih migracija i drugih sigurnosnih prijetnji.

Nadalje, „potpisan 1997. i stupio na snagu 1999. godine, Amsterdamski ugovor označio je prvi korak prema razvoju zajedničke migracijske politike EU. Ovaj ugovor premjestio je pitanja imigracije i azila iz 'trećeg' stupa u 'prvi' stup Zajednice kroz novi naslov IV, čime je EU dobila nadležnost nad pitanjima imigracije. Institucionalne promjene vezane uz pitanja imigracije bile su od velikog značaja, omogućujući potencijalno veću ulogu nadnacionalnih institucija poput Komisije, Europskog parlamenta i Europskog suda pravde" (Shafagatov, Mirzayeva, 2005: 33). Ovaj potez označio je početak ozbiljnijih napora za formiranje jedinstvene imigracijske politike na razini EU, unatoč dugotrajnoj percepciji imigracije kao pitanja nacionalne suverenosti. Međutim, usvajanje zajedničke imigracijske politike u Europi pokazalo se kao vrlo izazovan zadatak zbog raznolikih pristupa država članica i osjetljivosti pitanja suvereniteta. U ovom kontekstu, „državni akteri strateški koriste organizacije na razini EU kako bi ostvarili nacionalne političke ciljeve, mijenjajući suverenitet za politički uspjeh. Imigracijska politika spada među osjetljiva pitanja vezana uz suverenitet, a suradnja u ovom području je relativno novi fenomen. Stoga nije iznenađujuće da obrazac suradnje unutar EU i dalje u velikoj mjeri ostaje međuvladin pregovor. Ipak, kako suradnja napreduje, institucije EU se sve više uključuju u proces, posebno

nakon Amsterdamskog ugovora“ (Shafagatov, Mirzayeva, 2005: 21). Ovaj ugovor dao je Europskoj komisiji isključivo pravo zakonodavne inicijative u području imigracijske politike, čime je znatno ojačana uloga nadnacionalnih institucija u oblikovanju politika migracija. Ova evolucija pokazuje da, iako su države članice i dalje zadržale značajnu kontrolu nad pitanjima imigracije, nadnacionalne institucije igraju sve važniju ulogu u oblikovanju i koordinaciji politika na razini cijele Europske unije. Pored toga, „skandinavske zemlje često se navode kao najrazvijenije kada je riječ o javnim programima koji su direktno usmjereni na integraciju imigranata. Ipak, i u tim zemljama ponekad se postavlja pitanje da li su te politike zaista efikasne ili se radi o svojevrsnoj manipulaciji” (Shafagatov, Mirzayeva, 2005: 9).

Ova dilema ilustrira kompleksnost integracijskih politika u različitim europskim kontekstima, gdje se od država očekuje da osiguraju koheziju društva dok istovremeno balansiraju između nacionalnih interesa i zajedničkih europskih ciljeva. Europska unija je, iako suočena s velikim izazovima, postepeno razvijala okvir za zajedničke imigracijske politike. Iako je Amsterdamski ugovor bio značajan korak, „ugovor je zadržao intergovernmentalizam u odlučivanju, čime su države članice zadržale značajan stupanj kontrole nad pitanjima imigracije, dok su nadnacionalne institucije dobile tek ograničene ovlasti” (Shafagatov, Mirzayeva, 2005: 34). Razvoj imigracijske politike EU-a nakon Amsterdamskog ugovora može se promatrati kroz nekoliko ključnih faza.

Prva faza obuhvaća inicijative usmjerene na harmonizaciju pravila za ulazak i boravak državljana trećih zemalja, uključujući Dublinsku uredbu, koja određuje koja je država članica odgovorna za razmatranje zahtjeva za azil, te niz direktiva koje reguliraju prava migranata i njihovu integraciju u društva država članica. Dublinska uredba imala je za cilj spriječiti situacije u kojima tražitelji azila biraju u kojoj će državi članici podnijeti zahtjev za azil na temelju percepcije o uvjetima u toj državi.

Druga faza razvoja imigracijske politike obuhvaća razdoblje od kraja 1990-ih do 2015. godine, kada su doneseni ključni dokumenti poput Tamperskog programa (1999.) i Haškog programa (2004.), koji su postavili temelje za sveobuhvatniji pristup migracijama u EU. Tamperski program prepoznao je potrebu za usklađivanjem odredaba nacionalnih zakonodavstava kojima se uređuju uvjeti ulaska i boravka državljana trećih zemalja te je postavio cilj da se državljanima trećih zemalja s dugotrajnim boravkom ponudi mogućnost dobivanja državljanstva države članice u kojoj borave (Popović, 2015). Haški program dodatno je naglasio važnost suradnje među državama

članicama u pitanjima azila, migracija i granica, te je doveo do stvaranja novih agencija poput Frontex-a (Europske agencije za graničnu i obalnu stražu) i EASO-a (Europskog potpornog ureda za azil), koje su imale ključnu ulogu u operativnom provođenju imigracijske politike EU (Schain, 2009).

Treća faza razvoja imigracijske politike EU započela je 2015. godine, kada je Europa bila suočena s najvećim migrantskim valom u svojoj novijoj povijesti. „Cjelokupan sustav osnovnih pravila, uspostavljenih osnivačkim ugovorima i različitim programima i mehanizmima kako institucija EU, tako i država članica, dospio je do ruba kolapsa 2015. godine uslijed europske migracijske krize. Nacionalne države, osobito one čije su granice ujedno i vanjske granice“ (Koturović, Bošković, 2017: 101). Kao odgovor na krizu, EU je pojačala napore u jačanju svojih vanjskih granica, uspostavila dogovore s trećim zemljama, poput Turske te započela reforme svojih politika azila i migracija. Ovi su napori doveli do uspostavljanja Globalnog pakta o migracijama i izbjeglicama koji je usvojen krajem 2018. godine (de Wenden, 2019). U oblikovanju i provedbi imigracijske politike EU sudjeluju brojni akteri, uključujući Europsku komisiju, Vijeće EU, Europski parlament, te specijalizirane agencije poput Frontex-a i EASO-a.

Međutim, „osmo zakonodavno razdoblje, koje se podudara s Junckerovom Komisijom, bilo je obilježeno međuvladinim i nacionalističkim logikama u ime europske izbjegličke krize iz 2015.“ (Carrera, 2021: 3). Europsko vijeće i ministarstva unutarnjih poslova država članica EU-a – neka od kojih su bila „pod kontrolom radikalnih desnih stranaka – odigrali su ključnu ulogu u ponovnom uvođenju međuvladinosti i 'fleksibilnih' obrazaca suradnje u zajedničkim politikama“ (Carrera, 2021: 3). Oni su bili odgovorni za „blokiranje reforme Zajedničkog europskog sustava azila (CEAS) iz 2016. inzistiranjem na pregovaranju o svim zakonodavnim aktima kao 'paketu' ovisnom o reviziji Dublinske uredbe“ (Carrera, 2021: 3). Ova međuvladina logika često je bila u sukobu s naporima da se postigne stvarna Unija za migracije i azil, što je izazivalo dodatne izazove u provedbi koherentne imigracijske politike na razini EU.

Dok je EU uspjela stvoriti zajednički okvir za mnoge aspekte imigracije, nacionalne vlade i dalje imaju značajnu autonomiju u implementaciji i prilagodbi tih politika prema vlastitim potrebama i političkim okolnostima. „Ova dualnost između nadnacionalnog okvira i nacionalne suverenosti često dovodi do različitih interpretacija i primjene zajedničkih politika, što može oslabiti ukupnu učinkovitost imigracijske politike EU-a“ (Popović, 2015: 32). Nacionalni konteksti i političke

volje država članica ključni su faktori koji oblikuju način na koji se provode zajedničke politike EU. Na primjer, dok su neke države članice, poput Njemačke i Švedske, usvojile relativno liberalne pristupe prema migrantima i izbjeglicama, druge, poput Mađarske i Poljske, zauzele su restriktivniji stav, naglašavajući potrebu za očuvanjem nacionalnog identiteta i sigurnosti. Pored toga, imigracijska politika EU suočava se s izazovima koji proizlaze iz sve većeg porasta populizma i antiimigrantskih osjećaja u nekim državama članicama. Ove političke struje dodatno kompliciraju proces donošenja i provedbe zajedničkih politika, budući da države članice sve više nastoje zaštititi svoje nacionalne interese i suverenitet na uštrb nadnacionalnih ciljeva.

„Porast populizma i nacionalizma u Europi predstavlja značajan izazov za budućnost imigracijske politike EU, osobito u kontekstu sve jačih zahtjeva za restrikcijom migracija i povratkom kontrole granica na nacionalnu razinu“ (Schain, 2009: 78). Konzervativne stranke i pokreti u tim zemljama često koriste antiimigrantsku retoriku kao sredstvo za mobilizaciju podrške, argumentirajući da masovne migracije mogu ugroziti društvenu stabilnost i ekonomski prosperitet. Konzervativni pristup kritizira multikulturalizam, tvrdeći da on podriva nacionalni identitet i koheziju unutar država članica. Kritičari multikulturalizma ističu da politike koje promoviraju kulturnu raznolikost i integraciju migranata mogu rezultirati fragmentacijom društva, povećanjem društvenih napetosti i prijetnjama za sigurnost. Ova konzervativna kritika posebice je izražena u zemljama poput Mađarske i Poljske, gdje su vlade usvojile strože imigracijske politike, naglašavajući potrebu za zaštitom nacionalnog identiteta i suvereniteta.

U posljednjim desetljećima se sve više prepoznaje potreba za integracijom migranata u društva država članica kao ključnim elementom za održavanje socijalne kohezije (Shafagatov, Mirzayeva, 2005). Kroz ovaj proces, „razvijeni su različiti instrumenti na nivou EU za podršku integracijskih politika, uključujući otvorenu metodu koordinacije, europsku mrežu za migracije i financijske instrumente EU koji su namijenjeni podršci nacionalnim politikama integracije“ (Shafagatov, Mirzayeva, 2005: 58-59). Nakon prepoznavanja potrebe za integracijom migranata u društva država članica Europske unije, Unija se također suočava s rastućim izazovom ilegalne imigracije. Ilegalna imigracija predstavlja ozbiljan problem jer je često povezana s kriminalnim aktivnostima poput trgovine ljudima i krijumčarenja, što dodatno opterećuje nacionalne sustave i europske institucije. Uzimajući sve te čimbenike u obzir, „Komisija je htjela otvoriti novu fazu u imigracijskim politikama EU-a koja bi imala otvoreniji pristup prema imigraciji. U svojim

komunikacijama, naglašava potrebu za promicanjem 'proaktivne' imigracijske politike, politike koja umjesto da se fokusira na uzaludne pokušaje sprječavanja i zaustavljanja imigracije, pokušava otvoriti legalne kanale i pomoći u zadovoljenju potreba tržišta rada EU-a“ (Shafagatov, Mirzayeva, 2005: 47).

Komisija smatra da „politika 'nulte imigracije' više nije prikladna i da bi, ukoliko se ne pristupi otvorenijem pristupu legalnoj imigraciji, EU mogla biti suočena s rastućim pritiscima i rizikom od povećane ilegalne imigracije: stroge restriktivne politike imaju strukturne nedostatke koji potiču ilegalnu imigraciju“ (Shafagatov, Mirzayeva, 2005: 47). To podrazumijeva koordinaciju među državama članicama i razvoj pravnih okvira koji omogućuju bolje upravljanje migracijskim tokovima i osiguranje sigurnosti unutar Europske unije. Međutim, „unatoč naporima Komisije da pripremi cijeli paket prijedloga koji bi osigurao pravni okvir za otvaranje legalnih kanala za imigraciju, kao i proširenje određenih prava koja se odnose na državljanstvo EU-a, jasna politička predanost i smjernice još uvijek nisu postignuti u Vijeću zbog visoke političke osjetljivosti pitanja među stanovništvom i državama članicama“ (Shafagatov, Mirzayeva, 2005: 48).

„Ilegalne migracije ipak su veća sigurnosna prijetnja. One su najčešće uzrokovane sigurnosnim, ali i ekonomskim razlikama, te rijetko pogađaju samo jednu zemlju, najčešće pogađaju cijelu regiju. Europska Unija je prepoznala potrebu zajedničkog djelovanja i usuglašavanja kroz razmjenu informacija, suradnju policije, upravljanje granicama, usklađivanje zakonodavstva, te readmisijskom politikom“ (Petković, 2006: 161). Kontrola granica predstavlja jedan od osnovnih alata u borbi protiv ilegalnih migracija. Koncept 'Tvrđave Europe' često se pojavljuje u diskusijama o kontroli granica, jer nosi sa sobom i kritičke konotacije kao i pozitivno ocijenjena značenja. „Pojedini kritičari tvrde da uspostava Tvrđave Europe ide na štetu trećih i zemalja u razvoju, izbjeglica, tražitelja azila, siromašnih, te s negativnim učincima na temeljne vrijednosti otvorenih i demokratskih društava koja se temelje na vladavini prava i poštivanju ljudskih prava“ (Albrecht, 2002: 1). Unatoč ovim kritikama, mnogi u europskim policijskim snagama i ministarstvima unutarnjih poslova zagovaraju strože kontrole granica i uvjerljive koncepte koji bi smanjili broj imigranata u zemljama članicama Europske unije, smatrajući da su imigracija i sigurnost usko povezani. „Jačanje kontrole vanjskih Schengenskih granica svakako je bilo u središtu pokušaja smanjenja nepoželjne i ilegalne imigracije“ (Albrecht, 2002: 2). Migracijski zakoni igraju ključnu ulogu u ovim politikama, jer daju smisao nacionalnim granicama za ljude, određujući tko može

ući. „Kroz ovaj proces takvi zakoni čine zajednicu onih unutar granica, ali također definiraju stupnjeve pripadnosti i prava kroz hijerarhijske sustave koje uspostavljaju“ (Dauvergne, 2008: 17-18).

3.1. Utjecaj imigracijskih politika Europske unije na nacionalne strategije

Europska unija ima značajnu ulogu u oblikovanju migracijskih politika svojih članica, naročito kroz razvoj zajedničkih politika i direktiva koje reguliraju različite aspekte imigracije i azila. Ove zajedničke politike uključuju Schengenski sporazum i Dublinsku regulativu. Ovaj supranacionalni okvir omogućuje koordinaciju između država članica, ali također izaziva tenzije, posebno u kontekstu različitih nacionalnih prioriteta i kapaciteta. „Supranacionalni okvir za kontrolu imigracije u Europskoj uniji konstruiran je kroz niz političkih napora i pregovora od sredine 1980-ih, s ciljem koordinacije migracijskih politika na supranacionalnoj razini“ (Leitner, 1997: 129). Iako EU postavlja zajednički okvir, primjena ovih politika varira među državama članicama. Različite zemlje, uključujući Švedsku i Poljsku, imaju različite pristupe implementaciji EU direktiva, što reflektira njihove specifične političke i društvene kontekste. „Iako su se članice EU usuglasile oko zajedničkih standarda, stvarna primjena tih standarda uvelike ovisi o interesima pojedinih država i njihovoj političkoj volji“ (Leitner, 1997: 131). U literaturi se često naglašava da, iako zajednički okvir nudi smjernice, stvarna primjena zavisi od nacionalnih kapaciteta, političke volje i društvenih stavova prema migracijama.

Nadalje, postoji značajna diskusija o budućem razvoju zajedničke migracijske politike EU, s obzirom na nove probleme kao što su klimatske promjene, političke nestabilnosti u susjednim regijama i rastući populizam unutar Unije. „Kontinuirane napetosti između nacionalnih suvereniteta i supranacionalnih politika odražavaju složenost procesa europske integracije i zahtijevaju pažljivo balansiranje interesa država članica i zajedničkih ciljeva Unije“ (Leitner, 1997: 131). Ovaj integrirani pristup omogućuje da se osigura koherentnost unutar Unije, istovremeno priznajući raznolikost u nacionalnim strategijama i praksama, što je ključno za uspješno upravljanje migracijama u Europskoj uniji.

4. Švedska: strategije upravljanja ilegalnim migracijama

4.1. Povijest švedskih politika prema ilegalnim imigracijama

Povijest švedskih politika prema imigracijama, uključujući ilegalne migracije, reflektira dugotrajan proces prilagodbe promjenjivim ekonomskim, društvenim i političkim okolnostima. Švedska je svjedočila prvom velikom valu imigracije, kada su se mnogi bivši emigranti iz Amerike, potaknuti Velikom depresijom i nadolazećim ratom, odlučili vratiti u svoju domovinu. U početku, „švedska imigracijska politika bila je usmjerena na stvaranje nordijskog tržišta rada, ukidajući radne dozvole za ljude iz drugih nordijskih zemalja, što je dovelo do značajnog porasta imigracije, posebice iz Finske“ (Harzig, 2003: 46). Istovremeno, radnici iz nenordijskih zemalja također su bili regrutirani za švedsko tržište rada, iako taj proces „nije bio toliko reguliran državnim bilateralnim sporazumima kao u drugim europskim zemljama poput Njemačke. Umjesto toga, ovisio je o individualnim naporima poslodavaca da regrutiraju radnu snagu“ (Harzig, 2003: 46). „Švedska je imala, kako su neki kasnije shvatili, imigraciju bez imigracijske politike“ (Harzig, 2003: 46).

Ovaj *laissez faire* pristup trajao je gotovo dva desetljeća, dok se zemlja suočavala s potrebom za radnom snagom uslijed snažnog gospodarskog rasta. Migranti su se smatrali privremenom radnom snagom, a fokus je bio na njihovoj sposobnosti da doprinesu tržištu rada. „Kako je gospodarski rast bio čini se neograničen, nije se pridavala posebna pažnja potrebama i integraciji uglavnom muških migranata“ (Harzig, 2003: 46-47). Sredinom 1960-ih, potaknuta ekonomskom recesijom, započela je debata o daljnjem regrutiranju radne snage i pitanju što učiniti s onima koji već žive u Švedskoj. „Zbog ove rasprave, u kojoj su sudjelovali političari, pripadnici akademske zajednice, sindikalni vođe i neki migranti, javnost je postala svjesna da su 'stranci' postali imigranti“ (Harzig, 2003: 47). Kao rezultat toga, vlada je počela nuditi niz usluga, uključujući jezičnu obuku, stanovanje i informacije o društvenim poslovima, kako bi se olakšao svakodnevni život u švedskom okruženju. Godine 1967. uvedena su ograničenja imigracije za ljude iz nenordijskih zemalja, dopuštajući ulazak samo onima koji su mogli osigurati radnu dozvolu i boravište prije ulaska u zemlju.

Međutim, s poboljšanjem ekonomskih uvjeta, imigracija je nastavila rasti. Unatoč ograničenjima, došlo je do spoznaje da su migranti postali trajan dio švedskog društva. „Tako je 1968. godine započela rad na izvještaju o imigraciji u Švedsku, a rezultati su predstavljeni 1974. godine“ (Harzig, 2003: 47). Ovaj dugotrajan proces analize, rasprave i političke diskusije rezultirao je promjenom politike koja je uvela treće razdoblje razvoja švedske imigracijske politike. „Ona je utvrdila principe koji su vodili švedsku imigracijsku politiku do danas: jednakost, slobodu izbora i partnerstvo, što znači: jednakost prilika u svim područjima društvenog i ekonomskog života, slobodu izbora u pogledu kulturnog identiteta koji imigrant želi preuzeti, te partnerstvo između imigranata, njihovih udruženja i šireg društva“ (Harzig, 2003: 47). Ovi su principi značili da su svi imigranti imali jednak pristup socijalnoj sigurnosti i različitim sustavima za održavanje prihoda u Švedskoj, kao i ista pravna i društvena prava i obveze kao i švedski građani. Također im je bilo omogućeno sudjelovanje na općinskim izborima nakon tri godine boravka u Švedskoj i podnošenje zahtjeva za državljanstvo nakon pet godina. Imigranti su imali pravo na obuku na materinjem jeziku, kao i na učenje švedskog jezika tijekom radnog vremena te pravo na sudjelovanje u različitim programima obrazovanja odraslih i obuke (Harzig, 2003: 48). „Iako je javni i politički diskurs o imigraciji u Švedsku izvorno pretpostavljao da bi imigranti trebali biti tretirani kao Šveđani i da bi trebali zadržati svoju kulturu ako to žele, pojavio se novi sloj složenosti u odnosu na rod i etničku pripadnost“ (Harzig, 2003: 48).

Kao odgovor na ove izazove, švedska vlada je 1994. godine pokrenula reviziju cjelokupne imigrantske politike, s ciljem suzbijanja rasizma i promicanja socijalne integracije. U tom kontekstu, nova „integracijska politika“, koja je zamijenila dotadašnju imigrantsku politiku, bila je usmjerena na promicanje jednakih prava i odgovornosti, kao i na uvažavanje različitosti unutar okvira demokratskog društva. „Nova politika je inzistirala na tome da imigranti ne bi trebali biti tretirani kao homogena grupa, već kao pojedinci sa specifičnim potrebama“ (Brännström, 2015: 51). Ova promjena politike reflektirala je širi trend u europskim zemljama u to vrijeme, gdje su vlade postajale sve svjesnije potrebe za integracijom imigranata, a ne samo njihovim prihvatom. Uz promjenu u integracijskoj politici, švedska vlada je također uvela niz mjera koje su imale za cilj osigurati veći stupanj uključenosti imigranata u društvo. To je uključivalo poticanje zapošljavanja, edukaciju, kao i pristup socijalnim uslugama i pravima koja su bila slična onima dostupnima švedskim građanima. Posebna pažnja posvećena je integraciji žena imigranata, koje su se suočavale s dodatnim izazovima na tržištu rada. „Njihova pozicija unutar migracijskog

procesa, njihovo sudjelovanje na tržištu rada, stambeno zbrinjavanje, učenje jezika, zdravstvena zaštita i obiteljsko planiranje te organizacijski napori su analizirani, a poduzete su i različite mjere kako bi se ojačao njihov položaj u švedskom društvu“ (Harzig, 2003: 46).

Početakom 2000-ih, globalne i regionalne krize počele su značajno utjecati na švedske migracijske politike. Svjetska financijska kriza, kao i ratovi u Afganistanu i Iraku, rezultirali su povećanim brojem migranata i tražitelja azila koji su dolazili u Europu, uključujući i Švedsku. „Švedska se suočila s izazovima povezanim s integracijom sve većeg broja imigranata, posebice onih koji dolaze iz ratom pogođenih regija poput Bliskog Istoka“ (Brännström, 2015: 55). Ove krize dovele su do povećanog pritiska na socijalne i ekonomske sustave u zemlji, te su potaknule novu fazu političkih debata o imigraciji i integraciji. Jedna od ključnih promjena u ovom razdoblju bila je pojačana kontrola granica i strože politike prema tražiteljima azila. „Švedska vlada je, kao odgovor na povećani priljev migranata, uvela strože mjere za kontrolu imigracije, uključujući ograničavanje broja izdanih azila i pojačanu kontrolu granica“ (Brännström, 2015: 60). Ove mjere bile su rezultat povećanog pritiska javnosti i političkih stranaka koje su zahtijevale strožu kontrolu migracija i zaštitu švedskog identiteta.

Međutim, unatoč ovim izazovima, švedska politika ostala je relativno inkluzivna, naglašavajući potrebu za integracijom imigranata kroz edukaciju, zapošljavanje i socijalne programe. „Švedska je zadržala svoje temeljne vrijednosti inkluzivnosti i jednakosti, iako su se politike prema imigrantima postrožile kao odgovor na rastuće globalne i regionalne izazove“ (Brännström, 2015: 65). Ovaj balans između inkluzivnosti i zaštite nacionalnih interesa postao je ključna karakteristika švedske imigracijske politike u 21. stoljeću.

4.2. Trenutačne politike i mjere

Švedska, koja je tijekom nedavne izbjegličke krize bila jedna od glavnih europskih destinacija za tražitelje azila, suočila se s brojnim izazovima u upravljanju velikim priljevom migranata. Godine 2015., Švedska je dosegla povijesni vrhunac u broju tražitelja azila, primivši gotovo 163,000 zahtjeva u toj godini (Puschmann i dr., 2019: 28). Kao odgovor na ovu krizu, švedska vlada poduzela je niz mjera kako bi ograničila priljev tražitelja azila i smanjila potencijalne negativne

učinke izbjegličke krize na švedsko društvo. „Među mjerama koje su poduzete bile su privremena ponovna uspostava graničnih provjera, ograničenja u stjecanju dozvola za boravak te pokušaji olakšavanja repatrijacije odbijenih tražitelja azila u njihove matične zemlje“ (Puschmann i dr., 2019: 28). Unatoč ovim restriktivnim mjerama, Švedska je 2017. godine pristala na premještaj 2,800 izbjeglica koji su podnijeli zahtjev za azil u Italiji ili Grčkoj, što naglašava spremnost švedske vlade da surađuje s drugim europskim administracijama u vezi s pitanjima migracije i integracije (Puschmann i dr., 2019: 28). Ova odluka pokazuje dualnost pristupa švedske vlade, koja, iako provodi restriktivne mjere unutar svojih granica, nastoji očuvati europsku solidarnost u odnosu na migracijsku krizu. „Najveći broj odobrenih zahtjeva za azil zabilježen je 2016. godine, što je posljedica vremenskog zaostajanja uzrokovanog samim postupkom azila“, kada je, prema podacima Švedske agencije za migracije, 30,863 osobe dobilo azil tijekom mjeseci listopada, studenog i prosinca (Puschmann i dr., 2019: 28). U 2017. godini, broj odobrenih zahtjeva počeo je opadati, a 2018. godine dosegao je brojke (nešto više od 10,000 za cijelu godinu) koje su bile niže nego prije izbjegličke krize (Puschmann i dr., 2019: 29).

Povijesno gledano, nordijske zemlje, uključujući Švedsku, imale su reputaciju velikodušnih politika prema svim skupinama migranata, uključujući izbjeglice. Međutim, „prema Tanneru (2016.), ovaj stav se promijenio i postao neprijateljskiji s porastom populističkih stranaka“ (Puschmann i dr., 2019: 29). U Švedskoj su Švedski demokrati, osnovani 1988. godine, isprva bili ignorirani u političkoj debati, no njihov je utjecaj počeo rasti s izborima 2010. godine kada su prvi put ušli u parlament s 20 od 349 mjesta. Od tada je stranka rasla u popularnosti, a antimultikulturalni i antiintegracijski argumenti ostali su visoko na dnevnom redu stranke. „Na izborima 2014. i 2018. godine, stranka je stalno dobivala sve više glasova, pri čemu je na najnovijim izborima osvojila 62 mjesta“ (Puschmann i dr., 2019: 30). Na parlamentarnim izborima u rujnu 2022. godine, Švedski demokrati ostvarili su značajan uspjeh, postavši druga najjača stranka u Riksdagu. „Ova stranka, koja je među konzervativnim blokom osvojila najveći broj zastupničkih mjesta, pridobila je povjerenje svakog petog glasača koji je izišao na izbore“ (Havel, 2022). Usprkos njihovoj kontroverznoj prošlosti i optužbama koje su protiv njih iznosili politički protivnici, Švedski demokrati su po prvi put postali ključni igrači u sastavljanju vladajuće koalicije. „Iako nisu dobili ministarska mjesta u vladi Ulfa Kristerssona, dobili su druga važna čelna mjesta u administraciji, što naglašava njihov značajan utjecaj na politiku vlade“ (Havel, 2022). Sporazum iz Tidöa, kojim je uređena suradnja četiriju stranaka vladajuće koalicije, jasno pokazuje koliko je utjecaj Švedskih

demokrata porastao. „Velik dio Sporazuma posvećen je pitanjima koja su ključna za Švedske demokrate, poput useljavanja, integracije i suzbijanja kriminala, što naglašava njihov značajan doprinos u oblikovanju politike vlade“ (Havel, 2022).

Švedska je uspostavila niz mjera za kontrolu svojih granica i sprječavanje ilegalnih migracija. U kontekstu sve većih migracijskih pritisaka, posebice nakon 2015. godine, Švedska je značajno pojačala svoje granične kontrole. Kao što je navedeno, „Švedska je, u odgovoru na veliki priljev izbjeglica, uvela privremene kontrole na svojoj granici s Danskom, što je bio prvi put da su ponovno uvedene unutarnje granice unutar Schengena“ (Borevi, Shakra, 2019: 24). Ova mjera je bila opravdana potrebom da se zaštiti javni red i unutarnja sigurnost, a „u skladu s člankom 25. Schengenskog zakonika o granicama, koji dopušta državama članicama da privremeno uvedu unutarnje granične kontrole u iznimnim situacijama“ (Borevi, Shakra, 2019: 24). Osim toga, „Švedska vlada je donijela zakon koji omogućuje sveobuhvatne provjere identiteta na određenim graničnim prijelazima, čime se dodatno jača provedba granične kontrole“ (Borevi, Shakra, 2019: 24). Ovaj zakon, koji je stupio na snagu u siječnju 2016. godine, omogućio je uvođenje kontrola putnika na vlakovima, autobusima i brodovima koji dolaze u Švedsku iz drugih država, kao mjera za sprječavanje ulaska potencijalnih tražitelja azila (Borevi, Shakra, 2019: 24).

Iako su ove mjere imale za cilj kontrolirati migracijske tokove, izazvale su i značajne rasprave u švedskom društvu zbog ograničenja mogućnosti traženja azila. Uz to, „tehnologije nadzora i identifikacije postale su ključni alati u švedskim naporima za kontrolu granica“ (Borevi, Shakra, 2019: 24). Uvođenje naprednih sustava za biometrijsku identifikaciju i korištenje zajedničkih europskih baza podataka, poput Schengen Information System i Visa Information System, omogućilo je švedskim vlastima da bolje prate i kontroliraju migracijske tokove (Borevi, Shakra, 2019: 24). Korištenje ovih sustava omogućava bržu i učinkovitiju identifikaciju osoba koje pokušavaju ilegalno ući u zemlju ili zlorabe sustave za traženje azila. „Sudjelovanje Švedske u zajedničkim operacijama Frontexa također je značajno za jačanje njenih kapaciteta za nadzor i kontrolu granica“ (Borevi, Shakra, 2019: 25). Kroz ove operacije, Švedska aktivno doprinosi zajedničkim politikama Europske unije u upravljanju migracijama i sprječavanju ilegalnih prelazaka granica, čime dodatno osnažuje sigurnost svojih granica (Borevi, Shakra, 2019: 25).

4.3. Utjecaj politika EU na politike Švedske

Ulaskom Švedske u Europsku uniju 1995. godine, zemlja je preuzela niz obveza unutar europskog pravnog i političkog okvira, uključujući stvaranje zajedničke politike azila i migracija. „Kada je Švedska postala članica Europske unije, zemlja je ušla u više sporazuma s državama članicama EU, uključujući sporazum o stvaranju i održavanju zajedničke politike azila i migracija“ (Andersson, 2023: 12). Ovo članstvo omogućilo je Švedskoj sudjelovanje u oblikovanju zajedničkih pravila EU-a, ali je također značilo i usklađivanje nacionalnih politika s europskim standardima, što je imalo dubok utjecaj na švedsku politiku prema migracijama i azilu. Tijekom 2010-ih godina, Švedska je bila poznata po svojim liberalnim imigracijskim politikama. Izbjeglice su imale pravo na rad tijekom obrade njihovih zahtjeva za azil, a također su imale pristup subvencioniranoj zdravstvenoj skrbi, uključujući potpunu zdravstvenu i stomatološku skrb za djecu koja traže azil. „2013. godine, Švedska agencija za migracije odobrila je stalne boravišne dozvole svim izbjeglicama iz ratom zahvaćene Sirije“ (Andersson, 2023: 12).

Međutim, kulminacija ovih liberalnih imigracijskih zakona dogodila se 2015. godine, kada su razine imigracije u Švedsku naglo porasle kao odgovor na globalnu izbjegličku krizu. Ovaj nagli porast rezultirao je hitnim zakonima koji su znatno ograničili priljev izbjeglica u zemlju. Ova promjena označila je značajan zaokret u švedskoj imigracijskoj politici. „Tijekom godine, imigracijski zakoni u Švedskoj prešli su iz jednih od najliberalnijih i najprihvatljivijih u svijetu u jedne od najrestriktivnijih imigracijskih politika u EU“ (Andersson, 2023: 12). Ovaj zaokret dogodio se u kontekstu povećanog pritiska na švedski azilantski sustav i rastućih političkih tenzija unutar zemlje. Jedna od ključnih komponenti švedske politike prema azilu tijekom 2017. godine bila je široka politička podrška sustavu kvota za ravnomjernu raspodjelu tražitelja azila među državama članicama EU. Cilj ovog sustava bio je osigurati da niti jedna zemlja, osobito one na vanjskim granicama EU, ne bude pod prevelikim pritiskom. „Švedske političke stranke, kako desne, tako i lijeve, složile su se 2017. godine da je najbolji način za pravedno upravljanje tražiteljima azila unutar EU kroz kvotni sustav“ (Sunderland, 2024). Međutim, u kontekstu novog Pakta, švedska vlada sada planira iskoristiti mogućnost plaćanja kako bi izbjegla sudjelovanje u sustavu relokacije.

Novi EU Pakt o migracijama i azilu, koji je Vijeće EU-a odobrilo 14. svibnja 2024. godine, predstavlja još jednu ključnu prekretnicu u oblikovanju švedske politike prema migracijama. „Dana 14. svibnja, Vijeće EU-a dalo je zeleno svjetlo Paktu o migracijama i azilu EU-a, koji švedsko predsjedništvo EU-a smatra svojim krunskim postignućem“ (Sunderland, 2024). Pakt uvodi niz promjena koje će otežati podnošenje zahtjeva za azil, olakšati vladama da ubrzaju donošenje odluka o zahtjevima za azil te dovesti do zatvaranja obitelji na duže vremenske periode. „Novi EU pravila olakšavaju vladama da ubrzaju donošenje odluka o zahtjevima za azil i dovode do toga da vlasti zadržavaju obitelji tjednima“ (Sunderland, 2024). Uz to, Pakt potiče vraćanje ljudi u zemlje izvan EU, kao što su Srbija ili Tunis, gdje bi mogli biti izloženi zlostavljanju ili vraćanje izravno u njihove matične zemlje bez mogućnosti podnošenja zahtjeva za azil. „Pakt potiče države članice EU da vraćaju ljude u zemlje izvan EU, kroz koje su možda prošli na putu do Europe, gdje bi mogli biti zlostavljani, ili ih vraćaju izravno u njihove matične zemlje bez mogućnosti da podnesu zahtjev za azil“ (Sunderland, 2024).

4.4. Utjecaj imigracija na nacionalnu sigurnost Švedske

Sekuritizacija migracija podrazumijeva proces u kojemu se migranti sve češće prikazuju kao potencijalna prijetnja nacionalnoj sigurnosti, društvenoj koheziji i kulturnom identitetu. U švedskom kontekstu, desni politički diskurs sve više naglašava povezanost migracija s pitanjima terorizma, kriminala i društvene destabilizacije. Švedska je, kao i mnoge druge europske zemlje, doživjela značajan porast populizma u proteklom desetljeću, što je dodatno doprinijelo sekuritizaciji migracija. Desne populističke stranke, poput Švedskih demokrata, iskoristile su strahove od migranata kako bi promovirale strože kontrole granica i restriktivne politike azila. Ove stranke često koriste narative koji prikazuju migrante kao prijetnju švedskom društvu i kulturi, što dodatno potiče podršku za sekuritizaciju migracija (Scuzzarello, 2008: 18). Uz to, multikulturalizam, koji je bio temelj švedske migracijske politike od 1974. godine, postao je predmetom kritika u kontekstu sekuritizacije. „Iako je multikulturalizam zamišljen kao način promicanja kulturne raznolikosti, on je u praksi često rezultirao kulturnom esencijalizacijom, gdje su migranti bili viđeni kao nositelji homogenih kulturnih karakteristika koje su u sukobu s vrijednostima većinskog društva“ (Scuzzarello, 2008: 10). Osim toga, demografske promjene uzrokovane migracijama također mogu destabilizirati društvenu koheziju, što je ključno za

održavanje nacionalne sigurnosti, jer se povjerenje između zajednica i državnih institucija može narušiti. Ovakve kritike dodatno pružaju legitimitet za usvajanje restriktivnijih migracijskih politika, posebno u kontekstu kada su kritike potkovane i sa statističkim podacima o uključenosti imigranata u kriminalne aktivnosti.

Švedska sigurnosna politika prema migrantima usmjerena je ne samo na vanjske granice, već i na unutarnju kontrolu i nadzor nad migrantima unutar zemlje. Povećanje nadzora i kontrole nad migrantima, uključujući upotrebu biometrijskih podataka, jačanje granične kontrole i proširenje ovlasti sigurnosnih agencija, postali su ključni elementi švedske sigurnosne politike. Također, švedski mediji sve češće provode istraživanja o uključenosti imigranata u kriminalne aktivnosti. „Još jedno istraživanje provedeno 2018. godine od strane novina Aftonbladet proučavalo je 112 osoba registriranih za grupno silovanje (najmanje dva počinitelja) od 2012. godine. Među njima, 73% su bili rođeni u inozemstvu. Ako se ubroje i oni rođeni u Švedskoj s dva roditelja migranta, 88% su bili rođeni u inozemstvu“ (Adamson, 2020: 12). Stoga, sekuritizacija migracija u Švedskoj sve više ukazuje na to da migranti, svojim nerazmjernim udjelom u kriminalnim statistikama, narušavaju nacionalnu sigurnost, što dodatno opravdava zahtjeve za strožim kontrolama i restriktivnijim migracijskim politikama. „Godine 2017. 58% osoba osumnjičenih za zločine na osnovi opravdanih razloga su migranti. Što se tiče ubojstava i ubojstava iz nehaja, odgovarajući postotak iznosi 73%“ (Adamson, 2020: 9). Sekuritizacija migranata je pojačana incidentima koji uključuju migrante, poput terorističkog napada u Stockholmu 2017. godine, što je izazvalo val javne i političke rasprave o nužnosti pooštavanja imigracijskih politika radi zaštite nacionalne sigurnosti. „Migranti su sve češće prikazani kao sigurnosna prijetnja, ne samo zbog potencijalnog kriminala, već i zbog percepcije da njihova prisutnost može narušiti društvenu koheziju i povećati rizik od terorističkih napada“ (Zuhal Karakoç, Erdoğan, 2021: 45).

Problem kriminala u Švedskoj postaje sve veći s obzirom da „današnja Švedska nosi sumnjivu razliku po tome što ima najvišu stopu mafijaških ubojstava u Europi. Također ima najnižu prosječnu dob ozbiljnih počinitelja, pri čemu su djeca u ranim tinejdžerskim godinama uhićena zbog ubojstva. Sve veći dijelovi predgrađa službeno su klasificirani kao „posebno ranjiva područja,“ gdje je „teško, graničeći s nemogućim,“ za policiju djelovati“ (Hedlund, 2024). U ovom kontekstu, pitanje nacionalne sigurnosti u Švedskoj postaje složeno političko pitanje. Konzervativna i desna uvjerenja u Švedskoj dodatno naglašavaju percepciju migracija kao

ozbiljnog sigurnosnog problema. Zastupnici ovih stavova tvrde da masovni priljev migranata može dovesti do destabilizacije društva, porasta kriminala i slabljenja društvene kohezije, što je vidljivo u slučaju Švedske te da trenutne imigracijske politike nisu adekvatne za zaštitu nacionalne sigurnosti. Konzervativne snage stoga pozivaju na restriktivnije imigracijske mjere, uključujući pooštavanje graničnih kontrola i strože provjere migranata, smatrajući da je to nužno kako bi se očuvala stabilnost i sigurnost države.

5. Poljska: strategije upravljanja ilegalnim migracijama

5.1. Povijest poljskih politika prema ilegalnim imigracijama

Poljska je kroz svoju povijest bila poznata kao zemlja koja je imala višestruke valove emigracije i imigracije. Tradicionalno, Poljska je bila zemlja iz koje su mnogi odlazili, osobito tijekom 19. i 20. stoljeća, kada su brojni Poljaci napuštali svoju domovinu u potrazi za boljim ekonomskim prilikama ili kako bi izbjegli političke progone. Međutim, s padom komunizma 1989. godine, Poljska je počela doživljavati značajne promjene u svojim migracijskim tokovima, postajući sve važnija tranzitna i destinacijska zemlja za migrante. „Kako bi se razumjelo kako Poljska, kao ‘tradicionalna’ emigracijska zemlja, trenutno prima najveći broj novih stranih stanovnika među svim EU zemljama, moramo se vratiti u razdoblje kada su ideološki motivirane barijere za priljev (i, iznad svega, odljev) migranata bile uklonjene. Ključna prekretnica u tom pogledu čini se da je početak političke i ekonomske tranzicije oko 1990. godine“ (Okólski, Wach, 2020: 149). U to vrijeme, broj stranih državljana u Poljskoj bio je izuzetno nizak, s oko 20,000 registriranih stranih rezidenata, od kojih je većina dolazila iz bivših komunističkih zemalja i bila u braku s poljskim državljanima. Migracija radnika i tražitelja azila bila je praktično nepostojeća.

Promjene su se počele događati brzo nakon 1989. godine, kada su građani diljem istočne Europe dobili slobodu putovanja u inozemstvo. U prvih nekoliko godina nakon ove promjene, priljev stranih posjetitelja u Poljsku značajno se povećao. „Već 1989. godine priljev posjetitelja iz regije u Poljsku povećao se za 40 posto, na oko 9 milijuna. U 1990. taj broj se udvostručio i do 1991. dosegao je 37 milijuna“ (Okólski, Wach, 2020: 149). Ovaj izuzetno snažan priljev posjetitelja iz drugih postkomunističkih zemalja potaknut je bilateralnim sporazumima o bezviznom režimu kretanja, koji su ranije bili sklopljeni između sovjetskih satelitskih zemalja, ali koji su postali učinkoviti tek nakon 1989. godine. Tijekom 1990-ih godina, Poljska je također počela doživljavati priljev migranata izvan Europe, posebno iz Azije i Bliskog istoka. „Migranti koji su dolazili u Poljsku nakon 1990. predstavljali su širok i rastući spektar zemalja porijekla“ (Okólski, Wach, 2020: 150). Novi migracijski tokovi doveli su do povećanja broja stranaca koji borave u Poljskoj, ali su također izazvali izazove u pogledu integracije i upravljanja ovim populacijama.

Poljska je također postala tranzitna zemlja za razne skupine neregistriranih migranata koji su, kao pravilo, ciljali Njemačku ili neku drugu zapadnoeuropsku zemlju. Neki od njih su bili tražitelji azila, obično uz pomoć mreža krijumčara, dok su većina bili ekonomski migranti iz istočnoeuropskih zemalja koji su, nakon što su legalno ušli u Poljsku iz istoka ili juga, pokušavali ilegalno prijeći njemačko-poljsku granicu (Okólski, Wach, 2020: 150).

5.2. Trenutačne politike i mjere

Tijekom posljednja dva desetljeća, globalni i regionalni migracijski tokovi značajno su utjecali na poljsku migracijsku politiku. Poljska je postala ključna tranzitna točka za migrante iz Bliskog istoka, Afrike i Azije, što je izazvalo dodatni pritisak na poljski migracijski sustav i dovelo do promjena u politici prema ilegalnim migracijama. „Od 2015. godine, migracijska i izbjeglička kriza postala je jedno od najvažnijih političkih pitanja u Poljskoj, što je dovelo do pooštavanja migracijskih politika i rastuće sekuritizacije migracija“ (Okólski, Wach, 2020: 158). Migracijska kriza u Europi, koja je eskalirala 2015. godine, izazvala je val javnih i političkih rasprava u Poljskoj, osobito u kontekstu prijema izbjeglica i migranata iz ratom pogođenih područja. „Odluka poljske vlade da se povuče iz europskog plana relokacije i povećanje kontrole na granici s Bjelorusijom i Ukrajinom ukazuje na promjenu u pristupu Poljske prema migracijama“ (Okólski, Wach, 2020: 159). Poljska je usvojila niz mjera za kontrolu migracijskih tokova, uključujući pooštavanje granica i povećanje nadzora nad migrantima unutar zemlje, ove mjere bile su odgovor na povećane migracijske pritiske.

Poljska trenutno primjenjuje niz zakona i regulativa koji se odnose na upravljanje ilegalnim migracijama. „Poljski zakonodavni okvir za upravljanje migracijama temelji se na Zakonu o strancima iz 2013. godine, koji definira uvjete za ulazak, boravak i deportaciju stranaca“ (Okólski, Wach, 2020: 155). Ovaj zakonodavni okvir omogućava Poljskoj da uspostavi stroge mjere kontrole granica i nadzora nad migrantima, s posebnim naglaskom na ilegalne migracije. Kao vanjska granica EU, Poljska je usvojila stroge mjere kontrole granica koje uključuju fizičke barijere, nadzor i upotrebu modernih tehnologija za detekciju ilegalnih prelazaka. „Poljska je, kao tranzitna zemlja, izložena masovnoj ilegalnoj imigraciji, zbog čega je jačanje i zaštita granica bila najvažnija zadaća u području migracija“ (Okólski, Wach, 2020: 156). Granice s Bjelorusijom i Ukrajinom posebno su problematične zbog visokog rizika od ilegalnih prelazaka.

Poljska integracijska politika prema migrantima, koja je evoluirala tijekom posljednjih nekoliko desetljeća, odražava specifičan kontekst zemlje koja je dugo vremena bila izvor emigracije, a ne destinacija za imigraciju. Međutim, nakon političkih promjena 1989. godine i kasnijeg pristupanja Europskoj uniji, Poljska se suočila s novim izazovima vezanim za integraciju sve većeg broja migranata. „Početci poljske integracijske politike mogu se opisati kao pokušaj da se odgovori na novu migracijsku situaciju, ali su ti napori u početku bili fragmentirani i često vođeni ad hoc mjerama“ (Okólski, Wach, 2020: 159). Poljski sustav integracije migranata bio je u velikoj mjeri oblikovan kroz međunarodne utjecaje i pristup europskim financijskim sredstvima. Od početka 2000-ih, poljski integracijski programi počeli su se oslanjati na Individualne Integracijske Programe (IIP), koje su prvenstveno koristili izbjeglice i osobe s odobrenom međunarodnom zaštitom (Okólski, Wach, 2020). Ovi programi pružaju osnovne usluge poput tečajeva poljskog jezika, financijske potpore, te pristupa zdravstvenoj skrbi i stručnom savjetovanju, ali su usmjereni na relativno uski krug korisnika. „IIP-ovi su postali temelj integracijske politike, ali su bili ograničeni na vrlo mali broj stranaca, ostavljajući većinu migranata izvan ovog okvira“ (Okólski, Wach, 2020: 160). Na lokalnoj razini, međutim, neki su gradovi pokušali razviti vlastite integracijske politike. Varšava, Gdanjsk i Wrocław su primjeri gradova koji su prepoznali potrebu za jačanjem lokalnih integracijskih politika. „Gdanjsk je 2016. godine usvojio Model integracije imigranata, prvi takav dokument u Poljskoj, koji je postavio temelje za izgradnju sveobuhvatnog integracijskog sustava u gradu“ (Okólski, Wach, 2020: 164). Ove lokalne politike, iako važni, nisu dovoljni da nadomjeste manjak nacionalne strategije za integraciju migranata. Bez sustavnog pristupa i adekvatnih resursa, integracija migranata u poljsko društvo suočava se s ozbiljnim preprekama, što može dovesti do dugoročnih socijalnih problema s kojima se Poljska još nije adekvatno suočila.

Poljska je, kao članica Europske unije, razvila kompleksan sustav politika deportacije ilegalnih migranata, usmjeren na kontrolu migracijskih tokova i osiguranje unutarne sigurnosti. Ove politike se temelje na kombinaciji domaćih zakonodavnih mjera i međunarodnih sporazuma, uključujući bilateralne sporazume o readmisiji s trećim zemljama te mehanizme Europske unije za vraćanje migranata. Iako su ove politike formalno usmjerene na očuvanje javne sigurnosti i kontrole granica, u praksi često dovode do situacija u kojima su prava migranata ozbiljno ugrožena. Poljska aktivno provodi politike deportacije za ilegalne migrante, koristeći bilateralne sporazume o readmisiji s trećim zemljama, kao i mehanizme Europske unije za vraćanje migranata.

Suradnja sa susjednim zemljama, posebno Bjelorusijom i Ukrajinom, ključna je za efikasnost ovih politika, iako je politička napetost s Bjelorusijom u posljednje vrijeme otežala ove napore. „Političke napetosti s Bjelorusijom u posljednjih nekoliko godina znatno su otežale ove napore, stvarajući dodatne prepreke u provođenju uspješnih deportacija“ (Klaus, Szulecka, 2022: 475).

Ova situacija posebno je eskalirala tijekom migrantske krize 2021. godine, kada je veliki broj migranata pokušao ući u Poljsku iz Bjelorusije. Bjeloruski režim, kako se tvrdi, aktivno je poticao migrante iz Bliskog istoka i Afrike da koriste Bjelorusiju kao tranzitnu zemlju za ulazak u Europsku uniju, što je dovelo do ozbiljnih tenzija između Poljske i Bjelorusije. Poljska je reagirala pojačanom kontrolom granica, uključujući izgradnju fizičkih barijera i upotrebu moderne tehnologije za nadzor, te provođenjem politike prisilnog vraćanja migranata natrag u Bjelorusiju bez procjene njihovih zahtjeva za azil. „Ova praksa naišla je na oštru osudu od strane međunarodnih organizacija za ljudska prava, koje su je opisale kao kršenje međunarodnog prava i temeljnih ljudskih prava migranata“ (Klaus, Szulecka, 2022: 479). Kako bi dodatno osigurala svoje granice, Poljska je uvela nove zakone koji proširuju ovlasti sigurnosnih snaga. „Poljski predsjednik Andrzej Duda potpisao je zakon kojim se proširuje raspon zakonske upotrebe oružja od strane poljske vojske, policije i granične straže. Novi zakon uklanja kaznenu odgovornost za upotrebu oružja ili sredstava izravne prisile, omogućujući pucanje na bilo koga tko pokuša prijeći granicu, što je izazvalo zabrinutost međunarodnih organizacija za ljudska prava“ (Belta, 2024). Ovaj zakon, po ustavu Poljske, također omogućava predsjedniku, na prijedlog premijera, „zapovijedanje općom ili djelomičnom mobilizacijom i upotrebom oružanih snaga za obranu zemlje“, čime se dodatno jačaju mjere sigurnosti na nacionalnoj razini (Boban, 2007: 73).

Pravni temelj za provedbu poljske politike deportacije čini Zakon o strancima, koji daje široke ovlasti poljskim vlastima za upravljanje migracijama, uključujući mogućnost ubrzane deportacije migranata koji predstavljaju prijetnju javnoj sigurnosti ili su uključeni u kriminalne aktivnosti (Klaus, Szulecka, 2022: 480). Zakon omogućuje i zadržavanje migranata u detencijskim centrima dok se ne završe postupci deportacije, što može trajati mjesecima, pa čak i godinama. „U mnogim slučajevima, zadržavanje u detencijskim centrima postaje sredstvo prisile koje migranti vide kao manju prijetnju u odnosu na mogućnost deportacije“ (Klaus, Szulecka, 2022: 481). Unatoč formalnim ovlastima i pravnim mehanizmima koji su na raspolaganju poljskim vlastima, provedba deportacija često se suočava s brojnim izazovima. „Često migranti koji nemaju planove napustiti

Poljsku unatoč nedostatku odobrenja za boravak, ne mogu biti deportirani zbog tehničkih, političkih ili humanitarnih razloga“ (Klaus, Szulecka, 2022: 473). Takve situacije stvaraju dodatne pritiske na poljski sustav migracija, koji se već suočava s velikim brojem migranata koji ilegalno borave u zemlji. Poljska politika deportacije također je duboko ukorijenjena u političkom i društvenom kontekstu zemlje. „Narativ o migrantima kao prijetnji sigurnosti i društvenom tkivu Poljske dodatno je ojačan kroz medije i politički diskurs, što je rezultiralo oštrijom politikom prema migrantima, uključujući one koji traže azil“ (Klaus, Szulecka, 2022: 472). Ovaj narativ dodatno komplicira situaciju jer stvara politički pritisak na vlasti da pojačaju kontrole granica i provedbu deportacija, čak i kada su ti postupci upitni s aspekta međunarodnog prava i ljudskih prava.

5.3. Utjecaj politika EU na politike Poljske

Pridruživanje Poljske Europskoj uniji 2004. godine donijelo je značajne promjene u poljskoj migracijskoj politici. Prije pristupanja, Poljska je već započela proces usklađivanja svojih zakona s europskim standardima, uključujući i zakonodavstvo vezano uz migracije i azil. Ova tranzicija označila je početak jačeg institucionalnog okvira za upravljanje migracijama, s posebnim naglaskom na kontrolu ilegalnih migracija. „Poljska je morala implementirati mnoge zakonske akte i međunarodne sporazume – uključujući, između ostalog, UN-ovu Konvenciju o izbjeglicama iz 1951. godine, bilateralne sporazume o readmisiji i bezviznom režimu s nekim zemljama Schengenskog prostora ili Zakon o strancima iz 1997. kao najvažnije“ (Okólski, Wach, 2020: 157).

Ulaskom u EU, Poljska je postala vanjska granica Unije, što je dovelo do strožih kontrola granica i povećanih zahtjeva za provedbu migracijskih zakona. Ova nova uloga Poljske kao čuvara vanjskih granica EU donijela je sa sobom izazove u upravljanju migracijskim tokovima, osobito s obzirom na rastući broj ilegalnih migranata i tražitelja azila koji su koristili Poljsku kao tranzitnu zemlju na putu prema zapadnoj Europi. „Poljska, kao tranzitna zemlja na migracijskoj ruti od istoka prema zapadu, bila je izložena masovnoj ilegalnoj imigraciji, zbog čega je jačanje i zaštita granica bila najvažnija zadaća u području migracija“ (Okólski, Wach, 2020: 157). Pristup Poljske integraciji migranata postao je znatno složeniji nakon pristupanja Europskoj uniji 2004. godine, kada su europski fondovi, poput Europskog fonda za izbjeglice, postali glavni izvor financiranja

za nevladine organizacije koje pružaju integracijske usluge (Okólski, Wach, 2020). Ovi fondovi omogućili su nevladinim organizacijama da prošire spektar integracijskih aktivnosti, uključujući obrazovne programe, pravnu pomoć, tečajeve jezika i pomoć u zapošljavanju. Ipak, „poljska vlada nije pokazivala značajniji interes za poboljšanje ili proširenje postojećih programa, prepuštajući većinu odgovornosti nevladinim organizacijama“ (Okólski, Wach, 2020: 161).

Usprkos tome, pristup integraciji u Poljskoj ostao je fragmentiran i nedovoljno razvijen. Poljska nije uspjela razviti sveobuhvatnu strategiju za integraciju migranata, već je uglavnom reagirala na trenutne izazove bez dugoročnog planiranja. To se posebno očitovalo tijekom migrantske krize 2015. godine, kada je Poljska postala jedna od ključnih tranzitnih točaka za migrante koji su pokušavali ući u Europsku uniju. „Migrantska kriza je dovela do pogoršanja uvjeta za integraciju stranaca, jer su se politički i društveni diskursi u zemlji sve više okretali protiv migranata, posebno protiv izbjeglica iz muslimanskih zemalja“ (Okólski, Wach, 2020: 162). Kao dio EU-a, Poljska je bila suočena s pritiskom da prihvati svoj dio migranata i izbjeglica u okviru politike relokacije koju je EU pokušala provesti kako bi se nosila s ogromnim priljevom ljudi iz Bliskog Istoka i Afrike. Međutim, Poljska je pokazala značajan otpor prema ovim planovima.

„Poljska vlada se oštro protivila obveznim kvotama za relokaciju izbjeglica, navodeći sigurnosne razloge i zaštitu nacionalnog suvereniteta kao ključne argumente protiv prihvaćanja migranata“ (Witkowska, 2022: 48). Ova odluka poljske vlade bila je u velikoj mjeri oblikovana unutarnjom politikom, gdje su stranke poput Prava i Pravde koristile protuimigrantsku retoriku kako bi osigurale političku podršku. Strah od migracija, posebice muslimanskih izbjeglica, bio je široko rasprostranjen u poljskom društvu, a vlada je tu zabrinutost iskoristila kako bi opravdala svoju politiku neprihvatanja. Ovaj stav doveo je do napetosti između Poljske i Europske komisije, što je rezultiralo pokretanjem pravnih postupaka protiv Poljske zbog nepoštivanja obveza prema EU (Witkowska, 2022: 50). To je rezultiralo smanjenjem sredstava dostupnih nevladinim organizacijama koje su bile ključne u pružanju integracijskih usluga. „Smanjenje sredstava iz nacionalnog proračuna i strožija pravila za dobivanje europskih fondova nakon 2015. godine doveli su do toga da su mnoge nevladine organizacije morale smanjiti ili potpuno prekinuti svoje programe“ (Okólski, Wach, 2020: 163).

5.4. Utjecaj imigracija na nacionalnu sigurnost Poljske

Ilegalna imigracija predstavlja složen i višeslojan fenomen koji direktno utječe na nacionalnu sigurnost svake zemlje, uključujući i Poljsku. Kao jedna od ključnih prijetnji sigurnosti, ilegalna imigracija se ne može promatrati samo kao izolirani problem već kao integrirana komponenta šireg kriminalnog i terorističkog konteksta. Što se tiče drugih kriminala, poput ubojstava i krađa, prema podacima Eurostata iz razdoblja od 2012. do 2021. godine, Poljska se često smatra sigurnijom zemljom u usporedbi s mnogim zapadnoeuropskim državama. Statistike pokazuju blagi pad stope ubojstava u Poljskoj tijekom ovog desetljeća, pri čemu je najniža stopa zabilježena 2019. godine, iznosila 0,54 na 100.000 stanovnika, dok je najviša stopa zabilježena 2012. godine, kada je iznosila 0,99 (Sovereignty.pl, 2023).

S druge strane, prema Sobońu i Piertuniaku, „nezakonitu imigraciju u Poljskoj u velikoj mjeri kontroliraju organizirane kriminalne skupine s transnacionalnim dosegom, koje su učinkovito oblikovale kriminalna poduzeća usmjerena na maksimiziranje profita putem eksploatacije migranata“ (Soboń, Piertuniak, 2019: 7). Ova izjava jasno ukazuje na duboku povezanost između ilegalne imigracije i organiziranog kriminala, što dodatno komplicira sigurnosnu situaciju u zemlji. Organizirane kriminalne skupine koriste ilegalnu imigraciju kao sredstvo za ostvarivanje profita kroz različite ilegalne aktivnosti, uključujući krijumčarenje ljudi, trgovinu drogama i oružjem, prisilni rad, seksualnu eksploataciju i trgovinu organima. „Razlikovanje između migracije i egzila danas je složeno, jer razlozi koji stoje iza migracija nisu uvijek jasni i ovisе o brojnim čimbenicima, uključujući migracijske politike ciljanih zemalja“ (Soboń, Piertuniak, 2019: 8). Ova nejasnoća dodatno komplicira borbu protiv ilegalne imigracije, jer kriminalne organizacije iskorištavaju i izbjeglice i ekonomske migrante, stvarajući ogromne financijske dobitke kroz različite oblike eksploatacije.

Pristupanje Poljske Schengenskom sporazumu 2007. godine značajno je promijenilo geopolitičku i sigurnosnu situaciju u zemlji. Otvaranje unutarnjih granica unutar Schengenskog prostora omogućilo je slobodniji protok ljudi unutar Europske unije, ali je također dovelo do povećanja ranjivosti Poljske na ilegalnu imigraciju. Organizirane kriminalne skupine brzo su se prilagodile novim uvjetima, intenzivirajući svoje aktivnosti i koristeći novonastale rute za krijumčarenje ljudi i drugih ilegalnih aktivnosti. Prema Sobońu i Piertuniaku, „uključenost Poljske u borbu protiv terorizma dodatno je pogoršala situaciju, jer ilegalna imigracija postaje oruđe u rukama terorista,

usmjereno protiv sigurnosti Republike Poljske“ (Soboń, Piertuniak, 2019: 9). Ova prijetnja je dodatno pojačana činjenicom da je Poljska, kao vanjska granica Europske unije, posebno izložena masovnim migracijskim tokovima koji dolaze iz kriznih područja.

Jedan od glavnih problema u borbi protiv ilegalne imigracije u Poljskoj je "zelena granica", odnosno udaljena i teško dostupna područja granice koja su slabo nadzirana. Ova područja su idealna za ilegalne prelaze, a kriminalne skupine koriste sofisticirane metode kako bi izbjegle granične kontrole. Prema izvještaju, „najveći broj ilegalnih prelazaka granice organiziran je u udaljenim područjima izvan glavnih putnih pravaca, poznatim kao 'zelena granica', koja su obilježena velikom raznolikošću terena prekrivenog gustom vegetacijom ili šumama“ (Soboń, Piertuniak, 2019: 11). Ova područja su izuzetno pogodna za krijumčarenje ljudi, jer su granične patrole u tim regijama rijetke, a teren otežava brzo djelovanje sigurnosnih snaga.

Prema podacima Odjela za obavještajnu djelatnost i istrage Glavnog stožera granične kontrole, najveći broj postupaka vezanih uz ilegalni prelazak državne granice zabilježen je tijekom dvogodišnjeg razdoblja od 2016. do 2018. godine. Ovi slučajevi povezani su s drugim aspektima organiziranog kriminala. U 2016. godini, poljska granična straža pokrenula je 1.202 postupka, od čega su 439 slučajeva bili povezani s ilegalnim prelaskom granice, dok je 623 postupka bilo vezano uz korištenje krivotvorenih dokumenata prilikom prelaska granice (Soboń, Piertuniak, 2019: 67). U 2017. godini zabilježeno je ukupno 1.158 postupaka, pri čemu su 338 slučajeva bili vezani uz ilegalan prelazak granice, a 298 za korištenje lažnih dokumenata (Soboń, Piertuniak, 2019: 67). Do rujna 2018. godine pokrenuto je 780 postupaka, među kojima je 302 bilo povezano s ilegalnim ulaskom u Poljsku, 214 s korištenjem krivotvorenih dokumenata, a 264 postupka protiv osoba koje su omogućile ili olakšale nezakoniti boravak migranata u Poljskoj za vlastitu korist (Soboń, Piertuniak, 2019: 67). Stoga iako je u Poljskoj zabilježen značajno niži broj terorističkih napada, postoje značajni pokušaji ilegalnog prelaska granice.

Organizirane kriminalne skupine koje se bave krijumčarenjem ljudi također koriste razne taktike kako bi se osigurale protiv otkrivanja i hapšenja. Prema Sobońu i Piertuniaku, „kriminalne skupine koje djeluju na granici često pružaju ilegalnim imigrantima cijeli niz usluga, uključujući organizaciju prijevoza, transfer do odredišta, privremeni smještaj u tranzitnim zemljama, te osiguranje lažnih dokumenata potrebnih za prelazak granica“ (Soboń, Piertuniak, 2019: 12). Ove skupine su izuzetno organizirane i koriste sofisticirane metode kako bi izbjegle otkrivanje,

uključujući korištenje modernih tehnologija za komunikaciju i izviđanje. Nakon što migranti stignu na teritorij Poljske, suočavaju se s nizom problema koji dodatno pogoršavaju njihovu situaciju. Mnogi od njih nemaju dokumente ili novac, što otežava njihovu identifikaciju i deportaciju. Također, često koriste različite taktike kako bi produžili postupak deportacije, uključujući skrivanje identiteta, podcjenjivanje godina i nepoznavanje jezika (Soboń, Piertuniak, 2019: 13). Ove taktike su usmjerene na produženje boravka u Poljskoj u nadi da će na kraju uspjeti legalizirati svoj status ili nastaviti put prema Zapadnoj Europi. U Poljskoj, koordinacija borbe protiv ilegalne imigracije i trgovine ljudima leži na Ministarstvu unutarnjih poslova i administracije, koje je imenovalo tim za praćenje i koordinaciju aktivnosti Granične straže u sprječavanju i suzbijanju trgovine ljudima (Soboń, Piertuniak, 2019, str. 22). Ovaj tim usko surađuje s policijom, nevladinim organizacijama i međunarodnim partnerima kako bi osigurao učinkovitu borbu protiv ovih ozbiljnih prijetnji sigurnosti.

6. Institucionalni pristupi i učinci migracijskih politika

Švedska i Poljska, kao članice Europske unije, podliježu zajedničkom pravnom okviru koji obuhvaća usklađivanje nacionalnih zakona s direktivama i regulativama EU, značajno se razlikuju u svojim pristupima prema upravljanju ilegalnim migracijama. Ove razlike proizlaze iz različitih povijesnih, političkih i društvenih konteksta dviju zemalja, što je vidljivo u načinu na koji svaka zemlja implementira i primjenjuje zakone o migracijama. Ovaj pravni okvir obuhvaća područja kao što su kontrola granica, azil, migracije i deportacija. U skladu sa Schengenskim sporazumom, obje države su uspostavile nacionalne zakone koji reguliraju ulazak, boravak i deportaciju stranaca, čime osiguravaju provedbu mjera za kontrolu ilegalnih migracija u skladu s europskim standardima. Međutim, unatoč zajedničkoj pravnoj osnovi, Švedska i Poljska se značajno razlikuju u načinu na koji implementiraju i primjenjuju ove zakone.

Švedska se tradicionalno isticala liberalnijim pristupom prema imigraciji, naglašavajući ljudska prava i integraciju. Kroz razne socijalne programe i politike, Švedska je uspostavila opsežan sustav koji migrantima pruža podršku u prilagodbi švedskom društvu. Ovaj pristup odražava švedske vrijednosti inkluzivnosti i ravnopravnosti te teži integraciji migranata kao aktivnih sudionika društva. Švedska je razvila različite politike koje omogućuju migrantima pristup obrazovanju, tržištu rada i zdravstvenoj skrbi, što se može vidjeti kroz visoku stopu odobrenih zahtjeva za azil, koja je 2016. godine dosegla vrhunac s preko 30,000 odobrenih azila samo u posljednja tri mjeseca te godine. Međutim, nakon migrantske krize 2015. godine, kada je Švedska primila gotovo 163,000 zahtjeva za azil, zemlja se suočila s povećanim izazovima u upravljanju velikim priljevom migranata. Kao odgovor na ovu krizu, švedska vlada uvela je niz mjera kako bi smanjila priljev tražitelja azila, uključujući privremene granične provjere i stroža pravila za stjecanje boravišnih dozvola, što je rezultiralo smanjenjem broja odobrenih zahtjeva na nešto više od 10,000 godišnje do 2018. godine.

S druge strane, Poljska ima restriktivniji pristup prema migracijama, s naglaskom na sigurnosnim aspektima i strogoj kontroli granica. Poljski zakonodavni okvir više je usmjeren na sprječavanje ilegalnih migracija i održavanje nacionalne sigurnosti. Dok Švedska ulaže značajne resurse u integraciju migranata, Poljska se više fokusira na kontrolu ulaska i deportaciju, a manje na

integraciju ilegalnih migranata koji borave u zemlji. Ova razlika u pristupu proizlazi iz različitih povijesnih, političkih i društvenih konteksta dviju zemalja.

Švedska i Poljska aktivno sudjeluju u zajedničkim politikama na razini Europske unije, posebice kroz suradnju s agencijom Frontex, koja je odgovorna za kontrolu vanjskih granica EU te kroz korištenje sustava poput EURODAC-a za razmjenu informacija o migrantima. Obje zemlje imaju ključnu ulogu u zaštiti vanjskih granica EU, iako u različitim geografskim kontekstima. Ova suradnja uključuje zajedničke operacije nadzora, razmjenu informacija i koordinaciju politika u cilju učinkovitijeg upravljanja migracijskim tokovima. Međutim, unatoč ovim zajedničkim politikama, postoje značajne razlike u pristupu i problemima s kojima se suočavaju Švedska i Poljska.

Poljska, kao zemlja na vanjskoj granici EU s Bjelorusijom i Ukrajinom, suočava se s različitim vrstama migracijskih pritisaka u usporedbi sa Švedskom, koja nema vanjske kopnene granice EU. Geopolitički položaj Poljske čini je posebno ranjivom na migracijske tokove koji dolaze iz regija pogođenih sukobima i političkom nestabilnošću. Kao odgovor na ove prijetnje, Poljska je uvela stroge mjere kontrole granica, uključujući izgradnju fizičkih barijera i korištenje suvremenih tehnologija za nadzor. Nasuprot tome, Švedska, koja je većinom okružena morem i nema iste vrste neposrednih migracijskih pritisaka, primarno se suočava s migrantskim tokovima koji dolaze morskim putem ili kroz zračne luke. Tijekom migrantske krize 2015. godine, Švedska je pojačala kontrole ulaska, ali je istovremeno nastojala zadržati humanitarni pristup u skladu sa svojim tradicijama solidarnosti i integracije. Iako su mjere nadzora pojačane, švedska politika ostaje usmjerena na integraciju migranata u društvo.

Migracije su postale značajna politička tema i u Švedskoj i u Poljskoj, pri čemu su društva u obje zemlje podijeljena po pitanju kako najbolje upravljati ilegalnim migracijama. Rast desnih stranaka u obje zemlje dodatno je potaknuo polarizaciju oko ovog pitanja. Ove stranke često koriste strahove povezane s migracijama kako bi ojačale svoju političku poziciju, prikazujući migrante kao prijetnju nacionalnoj sigurnosti i kulturnom identitetu. Međutim, javna percepcija migracija značajno se razlikuje između ove dvije zemlje. U Švedskoj, javnost je tradicionalno imala pozitivniji stav prema migracijama, što je odražavalo švedski fokus na ljudska prava, multikulturalizam i solidarnost. Švedska je kroz povijest bila poznata po svojoj otvorenosti prema migrantima, te je razvila jake integracijske programe koji su bili ključni za prilagodbu

novopridošlih migranata. Ipak, posljednjih godina, posebno nakon migrantske krize 2015. godine, i u Švedskoj su se pojavili zabrinjavajući trendovi u vezi s integracijom i sigurnosnim pitanjima, što je dovelo do promjene u percepciji migracija unutar dijela javnosti. S druge strane, u Poljskoj migracije su često percipirane kao prijetnja nacionalnoj sigurnosti i kulturnom identitetu. Poljska javnost, potaknuta retorikom desno orijentiranih političara i medija, ima tendenciju gledati na migrante s većim nepovjerenjem. Ova percepcija dijelom proizlazi iz povijesnog iskustva Poljske kao zemlje koja je dugo vremena bila izvor emigracije, a ne destinacija za migrante. Poljska javnost stavlja naglasak na zaštitu nacionalnog suvereniteta i sigurnosti, dok je u Švedskoj veći naglasak na humanitarnim obvezama i međunarodnoj solidarnosti.

Geopolitička lokacija igra ključnu ulogu u oblikovanju nacionalne sigurnosti u kontekstu ilegalnih migracija. Poljska, sa svojom istočnom granicom prema Bjelorusiji i Ukrajini, suočava se s kontinuiranim izazovima koji proizlaze iz političke nestabilnosti u susjedstvu i pokušaja instrumentalizacije migracija od strane određenih država. Poljska je 2021. godine, tijekom krize na granici s Bjelorusijom, reagirala pojačanim graničnim kontrolama, uključujući izgradnju fizičkih barijera i upotrebu moderne tehnologije za nadzor, te provođenjem politike prisilnog vraćanja migranata natrag u Bjelorusiju bez procjene njihovih zahtjeva za azil. Ove mjere, iako učinkovite u kratkoročnom smanjenju ilegalnih prelazaka, izazvale su oštre kritike međunarodnih organizacija za ljudska prava. Poljska također primjenjuje zakonodavni okvir koji omogućuje ubranu deportaciju migranata, osobito onih koji predstavljaju sigurnosnu prijetnju ili su uključeni u kriminalne aktivnosti. U 2017. godini, poljska granična straža pokrenula je više od 1,100 postupaka vezanih uz ilegalne migracije, od kojih su mnogi bili povezani s korištenjem krivotvorenih dokumenata ili ilegalnim prelaskom granice. Ova situacija zahtijeva stroge mjere kontrole granica i blisku suradnju s međunarodnim partnerima kako bi se učinkovito upravljalo migracijskim pritiscima.

Švedska, s druge strane, nema vanjske kopnene granice s kriznim regijama, što znači da se suočava s manje izravnih sigurnosnih izazova na svojim granicama. Međutim, Švedska se suočava s unutarnjim izazovima povezanim s integracijom velikog broja migranata koji su ušli u zemlju tijekom prethodnih desetljeća, posebice tijekom migrantske krize 2015. godine. Ovi izazovi uključuju osiguravanje socijalne kohezije i sprečavanje radikalizacije unutar migrantskih zajednica. Dok Poljska primarno koristi fizičke barijere i stroge mjere nadzora kako bi se nosila s

prijetnjama na granicama, Švedska više naglasak stavlja na unutarnje mjere, poput obrazovanja i integracije, kako bi osigurala dugoročnu stabilnost i sigurnost. Švedska, koja ulaže značajne resurse u integracijske programe, nastoji smanjiti sigurnosne prijetnje kroz socijalnu koheziju i inkluziju. Međutim, i Švedska se suočava s unutarnjim problemima povezanim s integracijom velikog broja migranata, osobito u urbanim područjima gdje su se pojavili problemi vezani uz povećanu stopu kriminala i socijalne napetosti. Na primjer, istraživanja su pokazala da su određene skupine migranata prekomjerno zastupljene u statistikama kriminala, što je dodatno potaknulo političke rasprave o nužnosti balansiranja između integracijskih politika i sigurnosnih mjera.

S ograničenijim pristupom integraciji, Poljska se više fokusira na kontrolu ulaska i deportaciju, što može smanjiti trenutačne sigurnosne rizike. Poljska vlada više se fokusira na kontrolu ulaska i deportaciju onih koji borave u zemlji bez odgovarajuće dokumentacije, posebno nakon migrantske krize 2015. godine, kada je pokazala značajan otpor prema europskim planovima za relokaciju izbjeglica, navodeći sigurnosne razloge i zaštitu nacionalnog suvereniteta kao ključne argumente protiv prihvaćanja migranata. Ovaj restriktivniji pristup Poljske može se razumjeti u kontekstu nacionalnih sigurnosnih problema, gdje se ilegalna imigracija često povezuje s organiziranim kriminalom i potencijalnim terorističkim prijetnjama. Primjerice, između 2016. i 2018. godine, poljske vlasti su pokrenule više od 3,000 postupaka vezanih uz ilegalni prelazak granica, pri čemu su mnogi od tih slučajeva bili povezani s organiziranim kriminalnim skupinama koje su se bavile krijumčarenjem ljudi.

Unatoč različitim pristupima koje Švedska i Poljska imaju prema upravljanju ilegalnim migracijama, može se argumentirati da je poljski pristup, usmjeren na strogu kontrolu granica i zaštitu nacionalne sigurnosti, bolje prilagođen suvremenim problemima s kojima se Europa suočava. Poljska je uspjela smanjiti ilegalne migracije i povezane sigurnosne rizike kroz strogu provedbu zakona, učinkovitu suradnju sa susjednim zemljama te fokus na hitne mjere deportacije za one koji ilegalno borave u zemlji. Ova strategija omogućuje Poljskoj da brzo reagira na migracijske pritiske, smanjujući mogućnost formiranja paralelnih zajednica i povećanih sigurnosnih prijetnji koje proizlaze iz nedostatne integracije. Dok Švedska ulaže značajne resurse u integraciju, njezin pristup je pokazao određene slabosti, posebno u vezi s problemima kao što su povećana stopa kriminala i socijalne napetosti unutar migrantskih zajednica. Poljska, s druge strane, kroz svoju konzistentnu i čvrstu politiku, bolje odgovara na neposredne sigurnosne

probleme, što joj omogućava da zadrži veću kontrolu nad svojim migracijskim tokovima i nacionalnom sigurnošću.

7. Zaključak

Upravljanje ilegalnim migracijama u Švedskoj i Poljskoj otkriva ne samo raznolikost u pristupima, već i duboke razlike u političkim, povijesnim i društvenim kontekstima koji oblikuju te pristupe. Poljska, s naglašenim konzervativnim modelom koji se temelji na strogoj kontroli granica i sigurnosnim mjerama, prikazuje učinkovitost ove strategije u očuvanju nacionalne sigurnosti i kulturnog identiteta. U okolnostima u kojima Poljska djeluje kao vanjska granica Europske unije, njezina politika osigurava ne samo smanjenje rizika povezanih s ilegalnim migracijama, već i jačanje društvene kohezije unutar svojih granica. Ovaj pristup, usmjeren na prevenciju i kontrolu, odražava povijesno naslijeđe Poljske kao zemlje koja je često bila izvor, a ne destinacija za migrante, te njenu potrebu za stabilnošću i sigurnošću u kompleksnom geopolitičkom okruženju.

Nasuprot tome, Švedska, sa svojom dugom tradicijom liberalnog pristupa i fokusom na integraciju, suočava se s problemima koji proizlaze iz povećanog priljeva migranata. Iako su švedske politike bile vođene humanitarnim načelima i željom za inkluzijom, migrantska kriza 2015. godine jasno je pokazala ograničenja ovog pristupa. Švedska je bila prisiljena uvesti restriktivnije mjere, što je dovelo do smanjenja broja odobrenih zahtjeva za azil i pojačane sekuritizacije migracija. Ova prilagodba naglašava potrebu za balansiranjem između integracijskih politika i sigurnosnih mjera, kako bi se održala unutarnja stabilnost zemlje.

Sažimajući razmatranja uzroka različitih politika, probleme koje one otvaraju te njihove mjerljive posljedice na sigurnost, može se uočiti da Poljska nudi primjer konzervativnog pristupa koji, iako restriktivan, osigurava učinkovitost u zaštiti nacionalne sigurnosti. S druge strane, švedski model, iako orijentiran prema integraciji i inkluziji, pokazuje svoje granice u suočavanju s kriznim situacijama. Balansirano vrednovanje ovih pristupa ukazuje na to da, iako su integracija i humanitarni aspekti važni, uspješno upravljanje migracijama često zahtijeva čvrste mjere koje prioritet daju sigurnosti i stabilnosti. Poljska pokazuje kako konzervativni modeli mogu osigurati kontrolu i red, dok Švedska upozorava na probleme koji dolaze s liberalnim pristupima kada se suoče s velikim migracijskim valovima. Ove spoznaje naglašavaju važnost kontekstualno

prilagođenih politika koje mogu odgovoriti na specifične izazove s kojima se svaka zemlja suočava u suočavanju s ilegalnim migracijama.

Sažetak

Ovaj diplomski rad istražuje upravljanje ilegalnim migracijama u kontekstu nacionalne sigurnosti kroz usporednu analizu javnih politika Švedske i Poljske, dvije zemlje koje predstavljaju kontrastne pristupe ovom problemu. Cilj rada je razumjeti kako različite strategije ovih dviju zemalja prema ilegalnim migracijama utječu na njihove nacionalne sigurnosne politike, društvenu stabilnost, te kako se odražavaju na međunarodnu suradnju i odnose unutar Europske unije. Švedska je poznata po svojoj dugogodišnjoj tradiciji otvorenosti prema migrantima i izbjeglicama. Ovaj pristup, iako duboko ukorijenjen u humanitarnim vrijednostima, suočava se s rastućim problemima, uključujući pritisak na socijalne sustave, poteškoće u integraciji i rastuće političke tenzije unutar zemlje. Nasuprot tome, Poljska ima restriktivniji pristup prema ilegalnim migracijama, koji se fokusira na sigurnost i kontrolu granica. Ovaj pristup odražava širi politički stav u zemlji koji naglašava suverenitet, zaštitu nacionalnih interesa i kontrolu nad migracijskim tokovima. Poljska je u više navrata odbila sudjelovati u zajedničkim europskim politikama za redistribuciju migranata, što je dovelo do napetosti unutar Europske unije. Unatoč kritikama zbog kršenja ljudskih prava, poljski model uspio je smanjiti broj ilegalnih prelazaka granica i održati stabilnost unutar zemlje. Usporedba ovih dvaju različitih pristupa omogućuje dublje razumijevanje kompleksnosti upravljanja ilegalnim migracijama i njihovog utjecaja na nacionalnu sigurnost.

Ključne riječi: ilegalne migracije, nacionalna sigurnost, javne politike, Švedska, Poljska

Summary

This thesis explores the management of illegal migration in the context of national security through a comparative analysis of the public policies of Sweden and Poland, two countries that represent contrasting approaches to this issue. The aim of the study is to understand how the different strategies of these two countries towards illegal migration impact their national security policies, social stability, and how they reflect on international cooperation and relations within the European Union. Sweden is known for its long-standing tradition of openness towards migrants and refugees. This approach, while deeply rooted in humanitarian values, faces growing challenges, including pressure on social systems, difficulties in integration, and increasing political tensions within the country. In contrast, Poland adopts a more restrictive approach to illegal migration, focusing on security and border control. This approach reflects a broader political stance in the country that emphasizes sovereignty, protection of national interests, and control over migration flows. Poland has repeatedly refused to participate in joint European policies to redistribute migrants, leading to tensions within the European Union. Despite criticism for human rights violations, the Polish model has succeeded in reducing the number of illegal border crossings and maintaining stability within the country. The comparison of these two different approaches provides a deeper understanding of the complexity of managing illegal migration and its impact on national security.

Keywords: illegal migration, national security, public policies, Sweden, Poland

Literatura

1. Adamson, Göran (2020) Migrants and crime in Sweden in the twenty-first century. *Society* 57(1): 9-21.
2. Albrecht, Hans-Jorg (2002) Fortress Europe?-Controlling Illegal Immigration. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* 10(1): 1-22.
3. Andersson, Catrin (2023) Anti-immigration Parties and Their Influence on Immigration: A qualitative study on how AIPs influence immigration policies in local governments. *Uppsala University*.
4. Boban, Davor (2007) Ustavni modeli polupredsjedničkih sustava vlasti u Rusiji i Poljskoj. *Anali hrvatskog politološkog društva* 3(1): 55-82.
5. Borevi, Karin i Shakra, Mudar (2019) Border management and migration controls in Sweden: Country report. *Uppsala University*.
6. Brännström, Leila (2015) Embodying the population: Five decades of immigrant/integration policy in Sweden. *Retfærd: Nordisk juridisk tidsskrift* 38(3): 40-61.
7. Carrera, Sergio (2021) Whose Pact? The Cognitive Dimensions of the EU Pact on Migration and Asylum. *The EU Pact on Migration and Asylum in light of the United Nations Global Compact on Refugees* 1: 1-24.
8. Dauvergne, Catherine (2008) *Making people illegal: What globalization means for migration and law*. Cambridge: Cambridge University Press.
9. de Wenden, Catherine Wihtol (2019) A new European pact on immigration and asylum in response to the “migration challenge”. *Fondation Robert Schuman* 537: 1-7.
10. Estevens, Joao (2018) Migration crisis in the EU: developing a framework for analysis of national security and defence strategies. *Comparative migration studies* 6(1): 1-21.
11. Harzig, Christiane (2003) Immigration policies: a gendered historical comparison. *Crossing Borders and Shifting Boundaries: Vol. I: Gender on the Move*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften. 35-58.
12. Havel, Boris (2024) Sporazum iz Tidoa. <https://analihpd.hr/sporazum-iz-tidoa/> Pristupljeno 21. kolovoza 2024

13. Hedlund, Stefan (2024) Sweden immigrants crisis. <https://www.gisreportsonline.com/r/sweden-immigrants-crisis/> Pristupljeno 22. kolovoza 2024.
14. Joppke, Christian (1998) Why liberal states accept unwanted immigration. *World politics* 50(2): 266-293.
15. Klaus, Witold i Szulecka, Monika (2023) Departing or being deported? Poland's approach towards humanitarian migrants. *Journal of Refugee Studies* 36(3): 467-488.
16. Koturović, Vladimir i Bošković, Suzana (2017) Razvoj politike azila EU. *Forum za sigurnosne studije. Sveučilište u Zagrebu Fakultet političkih znanosti, Centar za međunarodne i sigurnosne studije* 1(1): 98-129.
17. Leitner, Helga (1997) Reconfiguring the spatiality of power: the construction of a supranational migration framework for the European Union. *Political Geography* 16(2): 123-143.
18. Nengsi, Fitriani i Maksum, Ali (2020) Mainstreaming Realism Paradigm in Handling Illegal Immigrants in Malaysia. *Revista UNISCI* 53: 43-58.
19. Okólski, Marek, i Wach, Dominik (2020) Immigration and integration policies in the absence of immigrants: A case study of Poland u: *Relations between immigration and integration policies in Europe*. Routledge. 146-172.
20. Popović, Nella (2015) Imigracijska politika Europske unije na testu izbjegličke krize. *Političke analize: tromjesečnik za hrvatsku i međunarodnu politiku* 6(23): 30-35.
21. Petković, Krešimir (2006) Europska Unija, nacionalna država i budućnost demokracije. *Politička misao: Croatian political science review* 43(4): 157-159.
22. Puschmann, Paul, i dr. (2019) Migration and integration policy in Europe: Comparing Belgium and Sweden. *Images of immigrants and refugees in Western Europe: Media representations, public opinion and refugees' experiences*: 21-36.
23. Samers, Michael (2008) An Emerging Geopolitics of Illegal Immigration in the European Union. *European Journal of Migration and Law* 6(1): 27-45.
24. Scuzzarello, Sarah (2008) National security versus moral responsibility: an analysis of integration programs in Malmö, Sweden. *Social Politics* 15(1): 5-31.
25. Schain, Martin A. (2009) The state strikes back: Immigration policy in the European Union. *European Journal of International Law* 20(1): 93-109.

26. Shafagatov, Ramin i Mirzayeva, Aygun (2005) Immigration policy as a challenging issue in the EU policy-making process: a study of immigrant integration policy. *Lipkoping University*.
27. Soboń, Andrzej i Piertuniak, Marzena (2019) Illegal immigration as a threat to the safety of the Republic of Poland. *Security and Defence Quarterly* 23(1): 63-78.
28. Sunderland, Judith u: Human Rights Watch (2024) How Sweden should carry out EU migration pact. <https://www.hrw.org/news/2024/07/02/how-sweden-should-carry-out-eu-migration-pact> Pristupljeno 20. kolovoza 2024.
29. Zuhul Karakoç, Dora i Erdoğan, Zahide (2021) The Defeat of Multiculturalism over Nationalism and Religion: Transformation of Immigration Policies in Denmark and Sweden. *Hitit İlahiyat Dergisi* 20(2): 517-546.
30. Witkowska, Janina (2022) The Immigration Policy of the European Union: Challenges and Prospects. Conclusions for Poland. *Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe* 25(2): 61-79.

Internetske stranice

1. Belta News (2024) Polish president signs law allowing shooting at illegal migrants at border. <https://eng.belta.by/society/view/polish-president-signs-law-allowing-shooting-at-illegal-migrants-at-border-160561-2024/> Pristupljeno 22. kolovoza 2024.
2. Sovereignty (2024) Poland one of the safest European countries to live in. <https://sovereignty.pl/poland-one-of-the-safest-european-countries-to-live-in/> Pristupljeno 21. kolovoza 2024.